

čtenář

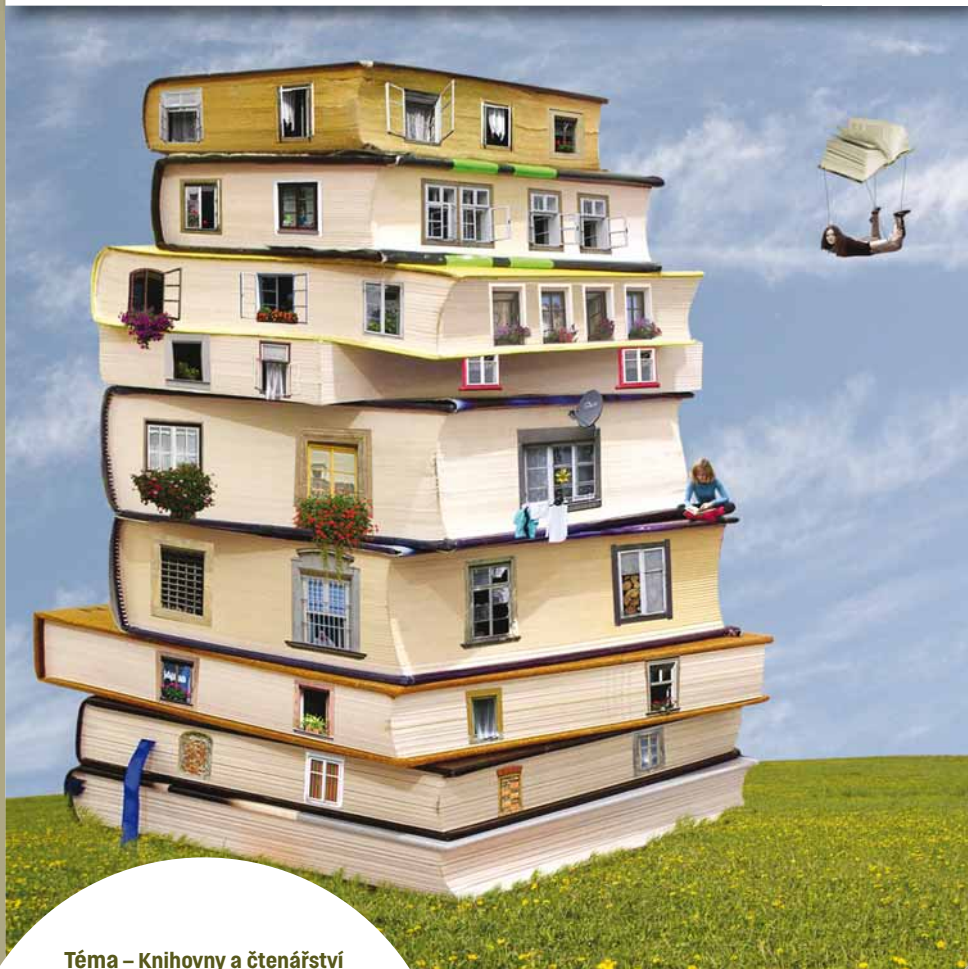
MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

3

2024

ročník 76

Cena 50 Kč

Koláž: Miroslav Hupčých

Téma – Knihovny a čtenářství

• Čtení v české společnosti

• Ohlédnutí za roky *Března – měsíce čtenářů*

• Čtení a čtenářství v Pedagogické knihovně
J. A. Komenského

**Elektronické půjčování
v evropských knihovnách**

Události

- konference *Bibliotheca academica 2023*
- výstava *READ* v Kunsthalle Praha
- 20. ročník Festivalu dětského čtenářství v Liberci

Knihovny v novém

Rekonstrukce a přístavba MĚK
v Rožnově pod Radhoštěm

Periodika na území dnešní ČR

Rozpravy Aventina – kulturní revue
plzeňské noviny do roku 1850

Jak se rodí krajanská knihovna na Krétě

**Příloha „Děckaři děckařům“
Příroda kolem nás**

Čtení a čtenářství v Pedagogické knihovně J. A. Komenského s. 91–92
 ← Předávání ceny *Kniha dětského srdce*, ceny *V. F. Suka* se od roku 2022 koná ve vzducholodi Gulliver v Centru současného umění DOX

Foto: archiv PMK
 J. A. Komenského

Na festivalu v Liberci příběhy ožívají již dvacet let s. 106–107
 ← Tvorba festivalové knihy

Festivalové proudění v prostorách Krajské vědecké knihovny v Liberci →

Foto: archiv KVK v Liberci

Ohlédnutí za roky Března – měsíce čtenářů s. 86–90

Klubu dětských knihoven je 30! 2. část s. 103–104
Propagační plakát k Nocí s Andersenem v roce 2023 →

Obr.: archiv SKIP ČR

Malý krok taky krok aneb Jak se rodí krajanská knihovna na Krétě s. 94–95
 ↑ Z aktivit krajanské knihovny na Krétě

Foto: archiv České asociace v Řecku

Jak využít exteriér budovy knihovny na přírodní zahradu s. 112–113
 ← Jedna z funkcí komunitní zahrady – místo pro společenské setkávání

Foto: Dana Václavíková

Bibliotheca academica 2023 věnovaná problematice open science s. 109–111
Večerní prohlídka Rondelu zámku v Jindřichově Hradci →

Foto: archiv AKVŠ – Johana Kratochvíla

Téma – Knihovny a čtenářství

- 83_ Čtení v české společnosti | Hana Friedlaenderová
- 86_ Ohlédnutí za roky Března – měsíce čtenářů | Roman Giebisch
- 91_ Čtení a čtenářství v Pedagogické knihovně J. A. Komenského | Edita Vaničková Makosová

Vzdělávání

- 93_ Liberecká knihovna vzdělává učitele | Dana Petřýdesová
- Krajanské knihovny**
- 94_ Malý krok taky krok aneb Jak se rodí krajanská knihovna na Krétě | Lenka Kanellia
- Nové technologie v knihovnách**
- 96_ Elektronické půjčování v evropských knihovnách | Marie Šedá
- Medailonky nadějných**
- 98_ Chtěla bych knihovny udělat interaktivní pro tuto generaci | Pavlína Lenghartová

Příloha – Děckaři děckařům

- 100_ Příroda je všude kolem nás | Pavlína Lišovská
- P1_ TOP knihy s tematikou přírody | vybrala Dominika Svozilová
- P2–P3_ Pracovní list: Hon za poklady lesa | zpracovala Pavlína Lišovská
- P4_ Doporučení na deskové hry s tematikou přírody | vybrala Pavlína Lišovská

Periodika na území dnešní ČR

- 101_ Rozpravy Aventina – kulturní revue | Kateřina Spurná
- Regionální periodika**
- 102_ Plzeňské noviny do roku 1850 | Adam Jaško

Z historie SKIP

- 103_ Klubu dětských knihoven je 30! – 2. část | Zlata Houšková

Recenze

- 105_ Poutník na rozhraní věků | Milan Valden

Události

- 106_ Na festivalu v Liberci příběhy ožívají již dvacet let | Radka Vojáčková, Dana Petřýdesová
- 107_ Výstava READ – bizarní knihovna v Kunsthalle Praha | Yveta Hynčicová
- 109_ Bibliotheca academica 2023 věnovaná problematice open science | Marie Otavová

Komunitní zahrady knihoven

- 112_ Jak využít exteriér budovy knihovny na přírodní zahradu – 1. část | Dana Václavíková
- 114_ Knihovny v novém Knir (konečně) vyrostla | Pavel Zajíc
- 118_ Psalo se jinde | Renáta Krejčí Salátová
- 119_ Ze světa | Roman Giebisch
- 120_ Literární výročí Duben | Milan Valden

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <https://svkkl.cz/ctenar>

CONTENTS

Topic – Libraries and readership

- 83_ Reading in Czech society | Hana Friedlaenderová
- 86_ Looking back over the years: March – Month of Readers | Roman Giebisch
- 91_ Reading and readership at the Comenius Pedagogical Library | Edita Vaničková Makosová
- 93_ Education Liberec library training teachers | Dana Petřýdesová
- 94_ Expatriate libraries A small step is still a step: Birth of an expatriate library in Crete | Lenka Kanellia
- New technologies at libraries**
- 96_ Electronic loans at European libraries | Marie Šedá
- 98_ Promising profiles I'd like to make libraries interactive for this generation | Pavlína Lenghartová

Child specialists to child specialists – supplement

- 100_ Nature is all around us | Pavlína Lišovská
- P1_ TOP books on nature | selected by Dominika Svozilová
- P2–P3_ Worksheet: Hunt for forest treasures | Pavlína Lišovská
- P4_ Tips on nature-themed board games | selected by Pavlína Lišovská

Periodicals in what is now the Czech Republic

- 101_ Rozpravy Aventina – cultural review | Kateřina Spurná

- 102_ Regional periodicals Plzeňské noviny to 1850 | Adam Jaško

From the history of SKIP (Union of Librarians and Information Workers)

- 103_ The Children's Libraries Club is thirty years old! – Part 2 | Zlata Houšková

- 105_ Review A Pilgrim at the Turn of Eras | Milan Valden

Events

- 106_ Stories have been coming to life at the festival in Liberec for twenty years | Radka Vojáčková, Dana Petřýdesová
- 107_ READ exhibition – a bizarre library at Kunsthalle Praha | Yveta Hynčicová
- 109_ Bibliotheca academica 2023 on the issues surrounding Open Science | Marie Otavová

Library community gardens

- 112_ How to make use of a library building exterior for a nature garden – Part 1 | Dana Václavíková

Libraries afresh

- 114_ Knir has (finally) grown | Pavel Zajíc
- 118_ Written elsewhere | Renáta Krejčí Salátová
- 119_ From the World | Roman Giebisch
- 120_ Literary anniversaries April | Milan Valden

Čtení

Milé čtenářky, milí čtenáři, čtení patří k základním aktivitám lidské existence. Ať už se jedná o přenos informací v čase a prostoru za účelem vzdělávání a vědeckého bádání, nebo o kulturní či rekreační aktivitu. A je lhostejné na jakém záznamovém materiálu či prostředku. Pouze se zdá, že hliněné destičky skončily v propadlišti dějin... Březen jako měsíční knihy si u nás zprvu propachtovali knihkupci, aby překlenuli zákonitý pokles prodejů po vánočních žních. Knihovny v souladu se svým posláním tento měsíc v posledním desetiletí zaměřily na podporu čtení a čtenářství i v všech kategoriích svých uživatelů – od dětí předškolního věku až po seniory. Ostatně je tomu věnován úvodní blok příspěvků k tématu měsíce s rekapitulací pořádaných akcí a projektů.

Opět jsme usilovali, aby čtení březnového *Čtenáře* bylo co nejpestřejší, v mnohém směru návodné a zároveň reflektující dění v oblasti knihovnictví a knižního oboru. Vedle toho již svým způsobem tradičního, jako je rubrika Knihovny v novém (tentokrát představení rekonstrukce a přístavby MĚK v Rožnově pod Radhoštěm), Krajské knihovny (o zrodu knihovny našich krajanů na Krétě), Medailonky nadějných (o Natálii Chalupníčkové, nositelce ceny MARK 2023 za Liberecký kraj, z Krajské vědecké knihovny v Liberci), Periodika na území dnešní ČR (představení historie kulturní revue *Rozpravy Aventina*) nebo příloha Děckaři děčkařům (věnovaná knihám a deskovým hrám s tematikou přírody), jsou zařazeny cykly zcela nové. První z nich je zaměřen na využití a budování přírodních zahrad na pozemku knihovny a druhý otevírá seriál o periodikách vycházejících v regionech; po úvodu z minulého čísla nás březnová část zavádí do Plzně a zde vycházejících novin. Představení odborných akcí v rubrice Události přivede čtenáře do Liberce, Jindřichova Hradce a do Prahy. S pomocí rubriky Nové technologie v knihovnách se podíváme i za hranice prostřednictvím příspěvku o srovnání politik elektronického půjčování v evropských veřejných knihovnách, vycházejícím z podkladů Evropské kanceláře knihovnických, informačních a dokumentačních asociací (EBLIDA).

I když zde neuvádím z obsahu zdaleka vše, přeji v březnu, jak věřím, vedle zajímavých knih rovněž zajímavé a podnětné čtení březnového vydání našeho časopisu.

JAROSLAV CÍSAŘ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno

tel.: 312 813 154

e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)

e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: Mgr. Roman Hájek (předseda), Bc. Kateřina Bajó, Bc. Jana Bednářová, Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D., Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Zlata Houšková, Mgr. Martina Košanová, PhDr. Renáta Krejčí Salátová, PhDr. Radek Liška, Mgr. Lucie Macháčková, Mgr. Petra Miturová, Mgr. Michaela Mrázová, PhDr. Marie Otavová, PhDr. Vít Richter

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10, 199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbku 1800/77, hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice, tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PMS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ, spol. s r. o.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994.

Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998, j. zn. P-327/98.

Cena jednoho čísla 50 Kč, roční předplatné 570 Kč (dvojičíslo 70 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent, spol. s r. o., Hattalova 12, 831 03 Bratislava, tel.: 00421-02 49 111 203, e-mail: herslova@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 2,4 €, roční předplatné 27,3 € (dvojičíslo 3,3 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 11. 3. 2024, vyšlo 18. 3. 2024.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Čtení v české společnosti

HANA FRIEDLAENDEROVÁ | Hana.Friedlaenderova@nielsen.com

Čtení knih je jednou z nejstarších a nejoblíbenějších aktivit lidstva, která nám poskytuje informace, zábavu i možnost osobního rozvoje. Nicméně v dnešní době se mění způsob, jakým čteme, a to díky rychlému rozvoji technologií a změnám čtenářských preferencí. Tento článek vychází z analýzy nedávného výzkumu *Češi jako čtenáři 2023*, provedeného Národní knihovnou ČR ve spolupráci s Ústavem pro českou literaturu AV ČR. Odhaluje moderní trendy v oblasti čtení knih a přináší poznatky o tom, jak se proměňuje naše vnímání této klasické literární aktivity v digitální éře.

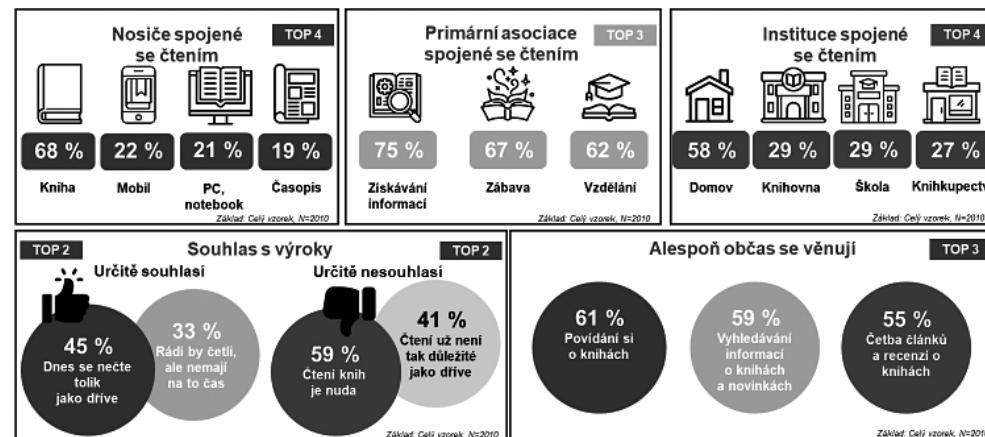
Tyto změny s sebou nesou řadu otázek, například s čím si dnes nejčastěji spojujeme čtení knih, s jakým nosičem, místem a co pro nás čtení knih v prvé řadě představuje: zábavu, nové informace, vzdělávání?

KNIHA, MOBIL, PC NEBO ČASOPIS?

Čtení si stále většina lidí asociuje s knihou (68 %). Není divu. Kniha je tradičním nosičem, který existuje po staletí. Je vnímána jako symbol literatury a kultury a mnoho lidí k ní má emocionální vazbu spojenou s dětstvím nebo předchozími generacemi. A jak ukazují i výsledky výzkumu, čtení tištěných knih poskytuje fyzický zážitek, který elektronická zařízení nenabízejí. Většina čtenářů stále preferuje hmatatelnost knihy, stránky, vůni papíru a zážitek z listování, což přispívá k jejich jedinečnosti a atraktivitě.

Přibližně pětina české veřejnosti (22 %) a více než dvě pětiny nejmladší generace ve věku 15–19 let (44 %) si však v dnešní době spojuje čtení s mobilními telefony. Je to dáno tím, že mobilní telefony jsou vždy po ruce a umožňují lidem číst kdekoli a kdykoli. Díky nim mohou lidé číst na cestách, ve veřejné dopravě, při čekání na schůzku nebo dokonce v chvilích odpočinku během pracovního dne. Podobně si spojuje čtení s počítačem/notebookem zhruba pětina respondentů. Je zajímavé, že asociace čtení s PC/notebookem je mírně častější u starších generací než u mladších.

Asociace se čtením – shrnutí

Čtení je stále také spojováno s časopisy, avšak v menší míře a častěji u starších lidí a žen, a s novinami, kde je to naopak častěji u mužů. Pouze malé procento lidí (7 %) si spojuje čtení s čtečkou elektronických knih, přičemž nejvyšší podíl je u generace ve věku 25–34 let. Výsledky výzkumu tedy ukazují, že čtení je sice stále silně spojeno s knihou, ale roste i podíl těch, co si čtení spojují zejména s čtením různých textů na digitálních zařízeních, ať již na mobilním telefonu, který je zejména doménou mladé generace, nebo PC/notebooku, kde čtou častěji digitální texty starší generace. Elektronická čtečka knih zůstává nosičem pouze malé a specifické skupiny silných čtenářů a časopisy a noviny zejména starších generací.

DOMOV, KNIHOVNA, ŠKOLA NEBO KNIHKUPECTVÍ?

Většina lidí (58 %) si čtení v první řadě spojuje s domovem. Domov je pro většinu lidí místem pohodlí a relaxace, ve kterém se mohou ponořit do knihy bez rušivých vlivů zvenčí. Toto prostředí je často spojeno s pocitem bezpečí a soukromí, což vytváří ideální podmínky pro čtení. Navíc je domov také místem, kde lidé mají přístup ke své vlastní knihovně. Čtení doma tedy umožňuje lidem číst ve svém vlastním tempu a podle svých preferencí, aniž by byli vystaveni různým omezením, která mohou být spojena s čtením mimo domov, například ve veřejných prostorách nebo ve škole.

Kromě domova mají lidé čtení spojeno také s knihovnou (29 %), školou (29 %) a knihkupectvím. To všechno jsou prostředí, kde se lidé s knihami a čtením setkávají. Dá se říci, že všechny tyto instituce představují klíčové body kontaktu s knihami a čtením ve společnosti a hrají důležitou roli v podpoře zájmu o čtení a literaturu.

Výzkum ukázal zajímavé rozdíly mezi generacemi. Mladá generace ve věku 15–24 let má čtení primárně spojeno především se školou a vzděláváním, zatímco starší generace často spojuje čtení s domovem a domácím prostředím. Silnější asociace čtení se školou (a vzděláváním) u nejmladší generace je ovlivněno tím, že mladí lidé, zejména studenti, často vnímají čtení jako povinnou součást školního procesu. Mladší generace si také častěji spojuje čtení s knihovnou, která jim poskytuje zdroje a prostředí pro studium a čtení, čímž se stává důležitým místem pro jejich vzdělávací aktivity. Naopak starší generace vnímá čtení více jako činnost spojenou s domácím prostředím, což je dáno nejen tím, že domácí prostředí poskytuje podmínky pro čtení knih, ale také tím, že školu již nenavštěvuje a zejména ekonomicky neaktivní tráví doma značnou část času.

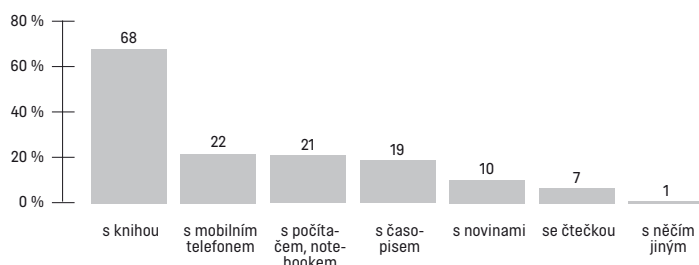
ZÍSKÁVÁNÍ INFORMACÍ, ZÁBAVA NEBO VZDĚLÁNÍ?

Co z toho představuje čtení pro dnešní generace Čechů? Čtení si lidé asociují ve vysoké míře jak se získáváním informací, tak i se zábavou a vzděláváním. Lze tedy říci, že čtení je v myslích dnešních lidí vnímáno jako multifunkční aktivita.

Již od doby, kdy se písmo stalo běžnou formou komunikace, bylo čtení spojováno s přenosem informací. Ve většině vzdělávacích systémů je čtení klíčovou dovedností. Studijní materiály jsou často prezentovány formou textu, a proto je čtení nezbytnou dovedností pro studium a úspěch

ASOCIACE SE ČTENÍM Základ: celý vzorek, N=2010, možnost až dvě odpovědi

S jakým nosičem/zařízením se vám osobně nejvíce pojí čtení?

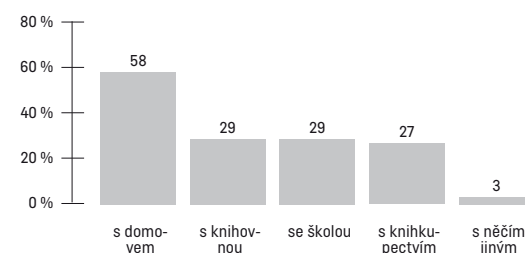

ve škole. S nástupem internetu a digitálních médií se čtení propojilo se získáváním informací ještě více. Online noviny, články, blogy a další textové zdroje nabízejí širokou škálu informací na různá témata a jsou snadno dostupné pro každého s připojením k internetu. Není proto divu, že až 75 % české veřejnosti si čtení asociuje v první řadě se získáváním informací.

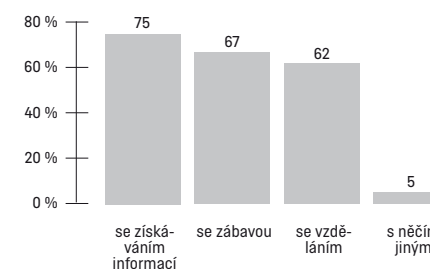
Lidé si však čtení silně spojují také se zábavou (67 %). Čtení knih, časopisů a jiných literárních děl umožňuje lidem vstoupit do světa příběhů a dobrodružství. Čtení se považuje také za relaxační aktivitu, která umožňuje únik od každodenní reality a stresu a může být i zábavným způsobem, jak objevovat nové zájmy a témata. Čtení je zábavné i proto, že může být také sociální aktivitou, zejména pokud se jedná o sdílení knih a diskuse o přečtených dílech s přáteli nebo rodinou.

Až 62 % lidí si čtení spojuje se vzděláváním. Lidé si je mohou asociovat z mnoha důvodů; mezi ně patří například to, že čtení pomáhá rozvíjet jazykové dovednosti nebo kritické myšlení. Ve vzdělávacím prostředí je čtení často spojováno s povinnostmi spojenými se studiem. Studenti jsou často povinni číst literární díla, učebnice a další materiály jako součást svého studia. Není proto divu, že právě nejmladší generace 15–24 let (s nejvyšším zastoupením studentů) si čtení primárně spojuje se vzděláváním (76 %), a ne se získáváním informací, jako je tomu u většiny populace. Asociace čtení se vzděláváním však může být podpořena také tím, že existuje pozitivní korelace mezi dosaženou úrovní vzdělání a čtenářstvím. Lidé s vyšším vzděláním mají tendenci číst více nejen kvůli profesním a akademickým požadavkům, ale i kvůli osobnímu zájmu a rozvoji. Tato korelace mezi úrovní vzdělání a množstvím čtení může tedy také přispívat k vnímání čtení jako součásti osobního rozvoje.

S jakými institucemi se vám nejvíce pojí čtení?

S čím si primárně spojujete čtení?

CO ŘÍCI ZÁVĚREM?

Výsledky výzkumu ukazují, že asociace lidí s čtením jsou různorodé a odrážejí širokou škálu jejich zájmů, preferencí a životních stylů. Zatímco někteří lidé spojují čtení převážně s knihou a tištěnými médii, jiní již mají čtení silněji spojeno s digitálními formáty a nosiči. Pro některé čtení představuje v první řadě získávání informací, pro jiné zábavu, někdo si se čtením spojuje domov, pro jiného je čtení spojeno primárně se školou a vzděláváním.

Důležitým faktorem ovlivňujícím naše asociace s čtením je věk, vzdělání a výchova, ale také využívání digitálních technologií a přístup ke čtení jako takovému. Zatímco starší generace si čtení více spojuje s tradičními formami, jako jsou knihy a tištěná média, mladší generace častěji upřednostňuje digitální formy a online zdroje. Vzhledem k neustálému rozvoji technologií a digitálních médií je pravděpodobné, že se budou nadále měnit i asociace lidí s čtením. Pokračující digitalizace médií a zvyšující se dostupnost online zdrojů a informací může vést k dalšímu snížení spojování čtení s tištěnými médii, jako jsou knihy, noviny a časopisy, a naopak posilování asociací s digitálními nosiči, jako jsou mobilní telefony nebo notebooky. Stále rostoucí dostupnost textů v digitální podobě může změnit způsob, jakým lidé čtou, a tedy i jak čtení vnímají.

Nicméně, je důležité si uvědomit, že čtení je stále důležitou součástí našeho života a má mnoho přínosů. Rozvíjí naše myšlení a slovní zásobu a slouží i k získání nových informací nebo pro zábavu. Ať už si lidé čtení spojují s jakýmkoli médiem nebo místem, je důležité, že se vůbec rozhodují číst a rozvíjet své literární dovednosti a znalosti.

Ohlédnutí za roky Března – měsíce čtenářů

ROMAN GIEBISCH | Roman.Giebisch@nkp.cz

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP; <https://skipcr.cz/>) vyhlásil již v roce 2010 první ročník nové akce na podporu četby s názvem Března – měsíc čtenářů (BMČ). Chtěli jsme navázat na známou aktivitu druhé poloviny 20. století s názvem Března měsíc knihy a akce Března měsíc internetu s významnou účastí knihoven.

Plakát k Týdnu knihoven
v roce 2024

V prvním ročníku jsme si dali vysoké cíle – zjistit situaci s reálným ne/čtenářstvím v ČR, zjistit, proč k nám do knihoven čtenáři nechodí, změnit naše prostředí, fondy, služby, připomenout všem četbu a čtenářství, propojit čtenáře, organizace a instituce zabývající se četbou a čtenářstvím ke společné mediální kampani a dát o sobě vědět a najít partnery s ochotou podpořit naši kampaň letos i v dalších letech. A o tyto cíle se snažíme již 15 let!

PRVNÍ ROČNÍK

V roce 2010 připravily knihovny ankety pro své uživatele s cílem zjistit, proč lidé nečtou a proč lidé, kteří čtou, nechodí do knihoven. Průzkumy měly přinést informace o tom, co v knihovně lidem chybí a jak je přilákat na nové služby. I v roce 2010 knihovny nabízely svým uživatelům nové a inovativní služby, netradiční typy akcí a různé výhody pro registrované i neregistrované čtenáře. Pokusili jsme se zavést novou akci s názvem **Týden čtení aneb „Čtení sluší každému“** – děti čtou seniorům a naopak, soutěže v rychlém čtení, kurzy kritického myšlení, prezentace digitalizovaných dokumentů, čtení na netradičních místech, čtení čehokoliv, kýmkoliv podle praxe, zkušeností a nápadů konkrétních knihoven. Jako každoročně jsme se snažili v knihovnách připomenout významná literární výročí (v roce 2010 Františka Hrubína a Karla Hynka Máchu). Poprvé jsme také vytvořili tzv. Nápadník akcí BMČ, do kterého knihovny zaznamenávaly své kreativní nápady a akce pro motivaci dalších. Desítky knihoven se připojily k **Celonárodnímu čtení Bible** (ctenibible.cz) a poprvé jsme připravili ve spolupráci s firmou Anopress mediální analýzu akce *BMC_analyza.pdf* (nkp.cz).

DRUHÝ ROČNÍK

Pro rok 2011 jsme k již tradičním aktivitám propagujícím četbu a zavádění nových služeb do knihoven (např. půjčování čteček elektronických knih, roznášky knih hendikepovaným čtenářům a seniorům domů atd.) připravili dvě zcela nové aktivity – **Maraton čtení** a **soutěž Čtenář roku**. Cílem Maratonu čtení bylo dosáhnout toho, aby v průběhu BMČ 2011 knihovny nabídly svým čtenářům a dalším návštěvníkům co největší kontakt s autory a překladateli literárních děl i odborné literatury. Jednalo se o různé formy setkání, diskusí a besed s autory a zejména autorská čtení, případně besedy o literatuře. SKIP a firma Skanska podpořily Maraton čtení finančně. Každá knihovna mohla požádat o finanční podporu na úhradu jízdného a honoráře vystupujícího autora či lektora. Celková výše finanční podpory, která byla rozdělena mezi knihovny, činila 150 000 korun.

V Maratonu čtení jsme propagovali díla, která byla nominována do soutěže o nejlepší českou knihu **Magnesia Litera 2011**, a jejich autory. Nominace byly zveřejněny 24. 2. a poté bylo vyhlášeno pro zájemce druhé kolo žádostí, ovšem pouze pro autory nominované na cenu Magnesia Litera!

Druhou novou aktivitou byla soutěž **Čtenář roku 2011**. V knihovnách jsme založili novou tradici – oceňování nejlepších čtenářů. Cílem této aktivity je posilovat společenský význam a prestiž četby a ocenit ty, kteří služby knihoven nejvíce využívají. SKIP ve spolupráci s firmou Skanska tyto aktivity podporoval a medializoval. Rozhodli jsme se vybrat také Čtenáře roku v rámci jednotlivých krajů a nakonec i z celé republiky. Základním kritériem pro výběr byl počet výpůjček za uplynulý rok, jak byl vykázan ve výpůjčním systému knihovny. Jsme si vědomi, že toto kritérium může mít celou řadu úskalí, proto jsme doporučili, aby si každá knihovna vedle tohoto základního kvantitativního kritéria zvolila podle své potřeby další hodnotící kritéria. Vítězové v krajích i v celostátním kole získali od firmy Skanska peněžní poukázky na nákup knih podle vlastního výběru. Soutěžícím se mohla stát fyzická osoba s trvalým pobytem v ČR, která je řádně evidovaná v příslušné veřejné knihovně, souhlasí se svou účastí v této soutěži a souhlasí také se zveřejněním nezbytných osobních údajů.

TŘETÍ ROČNÍK

Sladký život s knihovnou! bylo mottem BMČ roku 2012. SKIP opět vydal pro propagaci této akce plakát a záložky, které se distribuovaly do knihoven celého Česka. V Maratonu čtení jsme znovu propagovali autory nominované na ceny Magnesia Litera a knihovny si mohly požádat o dotaci ve výši 3000 korun. V roce 2012 jsme jako Čtenáře roku oceňovali naše nejméně čtenáře, tj. čtenáře, kteří jsou nejdéle v evidenci našich knihoven. V centru našeho zájmu byl čtenář a čtení, tedy ne kniha (předmět) nebo knihovna (instituce), ale konkrétní čtenář (knihy, časopisu, e-zdrojů; aktivní uživatel knihovny i ten, který v knihovně nikdy nebyl a – zatím? – ani být nechce). Cílem akce bylo propojit čtenáře, organizace a instituce zabývající se četbou a čtenářstvím ke společné mediální kampani a dát o sobě společně vědět: Ano, čteme a je nás hodně!

ČTVRTÝ ROČNÍK

Mottem roku 2013 bylo **S námi jen all inclusive!**, v tomto roce byl Čtenářem roku vyhlášen čtenář do 15 let, který v roce 2012 přečetl nejvíce knih. Pořádali jsme v knihovnách soutěže v rychlém čtení, čtení v cizích jazycích, non-stop čtení, čtení na netradičních místech a v netradiční hodinu, zkrátka čtení z čehokoliv a s kýmkoliv. A jako každý rok jsme připomínali nutnost vyplnění formuláře Hlášení o veřejném čtení v knihovně. Národní knihovna ČR (NK) v rámci BMČ v tomto roce připravila zajímavou akci: služba Ptejte se knihovny vyhlásila konkurz pro knihovny s unikátním fondem, ochotou najít pro své uživatele i nemožné a se zájmem rozšířit řady knihoven zapojených do této služby. V roce 2013 bylo do služby zapojeno pouze 70 knihoven; v průběhu BMČ 2013 byla zveřejněna mobilní aplikace Ptejte se knihovny pro iPhone a iPady společnosti Apple.

PÁTÝ ROČNÍK

Tématem byl **Hrabalovský rok** a oslavy 100. výročí narození Bohumila Hrabala. Knihovny se zaměřily na čtení z děl spisovatelů, kteří v roce 2014 oslavili významné výročí. Vedle Bohumila Hrabala se dětská oddělení knihoven zaměřila na 115. výročí Ondřeje Sekory a 90. výročí Eduarda Petišky. I v tomto roce se již tradičně vybíral Čtenář roku a v roce 2014 to byla nejlepší čtenářská rodina, protože na rok 2014 připadlo 20. výročí Roku rodiny, vyhlášeného Organizací spojených národů. Hlavním kritériem pro výběr nejlepší rodiny byl opět počet přečtených knih celé rodiny a vítězná rodina se opět zúčastnila předávání cen Magnesia Litera v Praze. Pro nejlepší čtenářské rodiny SKIP zajistil ve spolupráci se sponzory elektronické čtečky knih Amazon

Kindle s předplaceným kreditem na stažení knih z internetového knihkupectví. Celostátní vítězná rodina dostala v prodejně knih Luxor na Václavském náměstí čas 10 minut – vše, co si vybrala, si mohla odnést zdarma.

ŠESTÝ ROČNÍK

V roce 2015 se knihovny v rámci BMČ zaměřily na čtení z děl spisovatelů, kteří slavili významná výročí (Jan Drda: 100., Karel Čapek: 125. a Jan Zahradníček: 110.). Pro rok 2015 jsme k již tradičním aktivitám propagujícím četbu a zavádění nových služeb do knihoven (např. půjčování čteček elektronických knih, roznášky knih hendikepovaným čtenářům a seniorům domů atd.) opět připravili soutěž Čtenář roku. V roce 2015 jsme v knihovnách oceňovali naše nejlepší táty a navázali jsme spolupráci s Ligou otevřených mužů! Tátové-čtenáři museli mít v tomto roce nezletilé děti a průkazku do knihovny, kde si nejen půjčují dokumenty, ale také jsme ocenili jejich aktivní zapojení do činnosti jejich knihovny. Pro rok 2015 jsme vydali knižní záložky ve spolupráci s Ligou otevřených mužů k akci **čtenář roku Táta**: záložky s Milanem Cajsem z Tata Bojs. Milan Cajs byl naší mediální tváří a spojení s jeho kapelou bylo výborné. Záložka obsahovala i určité rady pro táty, kteří chtějí číst svým dětem. Tátové totiž svým dětem málo čtou. Více než polovině dotázaných dětí čte nejčastěji knížku jejich maminka (58 %) a na druhém místě byla jmenována babička (19 %). Na úplném chvostu tabulky se objevili tátové, kteří svým dětem čtou pouze v 16 % případů! Na druhé straně platí, že děti, kterým četli tátové, mají velmi pozitivní vztah ke čtení. Čtením se svým dětem přibližujeme, a tátové by tak měli této příležitosti využívat mnohem častěji.

SEDMÝ ROČNÍK

V roce 2016 jsme hledali v rámci **Čtenáře roku nejlepší čtenářskou třídu** ve spolupráci s naším dlouhodobým partnerem – projektem Čtení pomáhá. Snažili jsme se motivovat k soutěži celé čtenářské třídy, aby získaly titul Čtenář roku 2016 a vyhrály věcné ceny z nakladatelství Albatros a dva dny plné překvapení v Praze. SKIP připravil pro knihovny Inspiromat se zajímavými nápady na aktivity v rámci BMČ. Mezi zajímavá literární výročí patřilo 170. výročí Jana Karafiáta, 180. výročí Karla Hynka Máchy a 40. výročí Václava Čtvrťka. V roce 2016 proběhl také již sedmnáctý ročník soutěže Biblioweb o nejlepší webové stránky knihoven. Cílem soutěže bylo udržovat kvalitu webových stránek knihoven na dostatečné úrovni, případně ji dále zvyšovat a dosáhnout, aby knihovnické internetové stránky sloužily jejich návštěvníkům jako spolehlivý zdroj informací o knihovnách i jejich službách a přilákaly je do nich. Soutěž podporovala Asociace krajů ČR. A vyvrcholením byla jako každoročně Noc s Andersenem – v roce 2016 již šestnáctá.

OSMÝ ROČNÍK

Tentokrát jsme hledali v **soutěži Čtenář roku nejlepší čtenářskou babičku**. Babička je fenomén české literatury a v roce 2017 mohly české knihovny oceňovat právě své nejlepší čtenářské babičky. Podle Boženy Němcové je to moudrá, laskavá, starostlivá žena, která nám nejen pomáhá vychovávat děti, ale stává se i rádkyní pro široké okolí. V českých knihovnách známe ale také **Babičku drsňačku** Davida Walliamse, která ráda hraje scrabble, je mezinárodní lupičkou šperků a má v plánu ukrást dokonce korunovační klenoty! Lowe Shirley ji popsala ve své knize **Babička 21. století** jako ženu na vrcholu své kariéry, která žije bohatým společenským životem, sportuje, cestuje a věnuje se svým koníčkům. V knize *Babička má vždycky pravdu, ale poslouchá ji někdo?* se moderní babičky mohou seznámit s humornými radami, jak vychovávat svá vnoučata. V databázích NK naleznete několik stovek knih, které mají v názvu „babičku“, a každá je nějakým způsobem zajímavá. I v českých knihovnách máme mezi našimi čtenářkami babičky, které dětem čtou, vzdělávají se v univerzitách 3. věku, hrají počítačové hry, trénují svoji paměť nebo pracují jako dobrovolnice. Připravili jsme proto fotosoutěž Čtenářská babička, o kterou byl velký zájem.

Foto: archiv SVK v Kladně

DEVÁTÝ ROČNÍK

SKIP připravil pro BMČ 2018 **zahájení kampaně S knížkou do života (Bookstart)**. Z toho důvodu se rozhodl vybrat také nejmladšího čtenáře/čtenářku roku v rámci jednotlivých krajů a nakonec i celé republiky. V průběhu března 2018 byli vybráni nejmladší čtenáři knihovny se zajímavým „čtenářským příběhem“ nejen z jednotlivých knihoven, ale také všech krajů. Celostátní vítěz byl pak slavnostně představen v přímém přenosu České televize v rámci předávání cen Magnesia Litera 2018. Ve spolupráci s nakladatelstvím a vydavatelstvím Čtyřlístek jsme získali cca tisíce kusů dětských časopisů pro knihovny, které se k akci připojily. Městská knihovna v Praze (MKP) seznámila veřejnost s fenoménem BookTube, který se pomalu rozšířil i v Česku. Pro MKP ho přiblížil jeden z českých booktuberů Vojtěch Hamerský. Leitmotivem andersenovské pohádkové noci bylo na mnoha místech 180. výročí od napsání pohádky *Statečný cínový voják*. A připomínali jsme ještě několik výročí: v roce 1928 vznikla půvabná knížka *Povídání o pejskovi a kočičce* (nakladatelství Albatros vydalo reedici této knížky a pejsek s kočičkou zdobí i plakát a pohlednici Noci s Andersenem). Koncem roku 1938 zase začaly vycházet kreslené příběhy klubu Rychlých šípů; i jejich 80. výročí jsme si v rámci Noci s Andersenem připomínali, a to se staršími dětmi.

DESÁTÝ ROČNÍK

V tomto roce jsme oslavili 100. výročí prvního knihovnického zákona – svým uživatelům jsme tak nabídli jednotný přístup ke službám českých a moravských knihoven: komukoliv, odkudkoliv a kdykoliv, a to díky portálu **Knihovny.cz**, který má ambici se stát každodenním nástrojem pro vyhledávání spolehlivých informací a prostředníkem pro jejich získání. Podle průzkumu čtenářství z roku 2018 se opět prokázalo, že ženy čtou daleko více než muži, a my chceme muže ve čtenářství podpořit! V průběhu března 2019 byli vybráni **Čtenáři roku muži** se zajímavým „čtenářským příběhem“ nejen z jednotlivých knihoven, ale také všech krajů. Celostátní vítěz byl slavnostně představen v přímém přenosu České televize v rámci předávání cen Magnesia Litera 2019. Se svými uživateli jsme také 21. 3. oslavili **Světový den poezie**. Akce si klade za cíl návrat k tradici ústního přednesu básní, chce zlepšit výuku poezie a obnovit dialog mezi představiteli básnického umění a ostatních uměleckých směrů, jako je divadlo, tanec, hudba a malířství.

JEDENÁCTÝ ROČNÍK

V roce 2020 jsme oslavili 430. výročí narození Jana Amose Komenského. V letech 2020–2022 jsme připomínali osobnost Učitele národů řadou unikátních akcí. Jádrem oslav bylo tvořeno aktivitami paměťových institucí, které připravily výstavy, expozice a akce pro veřejnost. Výročí doprovázela kampaň Komenský do třídy, která měla za cíl zapojit do oslav žáky škol po celé republice. V průběhu března 2020 byli vybráni **Čtenáři roku – učitelky a učitelé** se zajímavým „čtenářským příběhem“ nejen z jednotlivých knihoven. V rámci BMČ 2020 jsme oslavili Den učitelů. Celosvětově se sice slaví až 5. 10., ale v České republice připadá tento den právě na 28. 3.,

kdy si připomínáme výročí Komenského narození (1592). Součástí oslav je i každoroční předávání cen a vyhlášení výsledků ankety Zlatý Ámos pro nejlepší učitele. A během roku 2020 přišla nečekaně pandemie covidu...

DVANÁCTÝ ROČNÍK

I ve složité pandemické době SKIP vyhlásil dvanáctý ročník akce BMČ pro rok 2021. Hlavním komunikačním tématem se v českých knihovnách stala udržitelnost. V České republice vznikla v roce 2019 pracovní skupina **Udržitelnost v knihovnách** (<https://udrzitelna.knihovna.cz/>). Jejím cílem bylo prozkoumat roli českých knihoven v naplňování cílů udržitelného rozvoje a pomoci jim je rozvíjet, prohlubovat a komunikovat s veřejností i zřizovateli. V desátém ročníku soutěže Čtenář roku jsme hledali největšího **e-čtenáře** v našich knihovnách. Hlavním kritériem hodnocení byl celkový počet vypůjčených e-knih za rok 2020. SKIP ve spolupráci se Svazem českých knihkupců a nakladatelů (<https://www.sckn.cz/>) hledal v rámci projektu Nejlepší knihy dětem nejlepší dětskou knihu za léta 2019/2020. Výroční katalog vyšel již poosmé a stejně jako v předchozích ročnících nabízel kurátorský výběr toho nejnápaditějšího, co se v posledním roce na českém knižním trhu v oblasti původní tvorby pro děti a mládež urodilo. Na webu projektu (<https://www.nejlepsiknihydetem.cz/>) jsou ukázky všech knih; katalog je zde ke stažení nebo k osobnímu vyzvednutí v Klementinu. Nejlepší dětské knihy byly vyhlášeny v rámci kampaně BMČ 2021.

TŘINÁCTÝ ROČNÍK

Po celý měsíc březen 2022 probíhala kampaň na podporu čtenářství a knihoven BMČ opět na téma **Udržitelnost v knihovnách**. Cílem bylo zdůrazňovat a podporovat cíle udržitelného rozvoje jako partnerství, vzdělávání, tradice, budování občanské společnosti, podpora komunit nebo ochrana přírodních zdrojů. Podstatnou součástí byla samozřejmě i ekologická témata a šetrné užívání věcí v podobě sdíleného nebo opakovaného užívání starších věcí (reusing). Všechna tato témata mohou knihovny snadno a dobře rozvíjet ve své programové nabídce. Proto knihovny po celý rok nabízely nejrůznější akce a pořady, přednášky, vzdělávací kurzy nebo výtvarné dílny pro děti i dospělé. I knihovna sama se takto snaží být udržitelná, aby tak mohla přispět k budování udržitelné společnosti. V roce 2022 jsme v soutěži Čtenář roku hledali čtenáře nejněvnějšího.

Plakát k BMČ na rok 2023

ČTRNÁCTÝ A PATNÁCTÝ ROČNÍK

Zpátky do knihoven! se stalo v roce 2023 mottem již čtrnáctého ročníku akce BMČ. Téměř dva roky omezoval činnost knihoven koronavirus a s jeho dopadem na naše uživatele se budeme vyrovnávat delší dobu. Návrat čtenářů do knihoven je pozvolný, a proto jsme chtěli využít i kampaň BMČ k propagaci činnosti knihoven mezi širokou veřejností a pozvání do knihoven nejen našich věrných uživatelů, ale i uživatelů nových. Byla to také dobrá příležitost pro knihovny, aby představily své nové služby, ale i pro všechny milovníky knih a čtení, aby si užili svůj koníček a zároveň podpořili jeho rozvoj ve společnosti. Základním kritériem pro výběr Čtenáře roku 2023 byl počet fyzických návštěv registrovaného čtenáře za uplynulý rok.

BMČ 2024 bude takový, jaký si ho uděláme!

Obr.: archiv SKIP ČR

Čtení a čtenářství v Pedagogické knihovně J. A. Komenského

EDITA VANÍČKOVÁ MAKOSOVÁ | Vanickova@nmpk.cz

Pedagogická knihovna je odbornou specializovanou knihovnou pro oblast vzdělání a výchovy, kde můžeme nalézt mnoho historických a unikátních fondů. Jedním z nich je Sukova studijní knihovna pro mládež, která obsahuje více než 60 000 knih a časopisů pro děti a mládež vydaných na našem území od konce 18. století po současnost. Knihovna ho spravuje od roku 1946. Zakladatel této sbírky, pedagog a knihovník Václav František Suk, byl dlouholetým šéfredaktorem kritického a teoretického časopisu o literatuře pro děti a mládež Úhor a neúnavným propagátorem aktivit na podporu dětského čtenářství.

Na tyto aktivity navazuje Pedagogická knihovna i v současnosti. Velmi intenzivní období je spjato s osobností Ivany Hutařové, publicistky a dlouholeté knihovnice Státní, později Národní pedagogické knihovny. Tato výrazná osobnost působila v knihovně od 70. let do roku 2011 a stála u zrodu velkých akcí, dnes již celostátních, do kterých se zapojují stovky knihoven a škol a tisíce dětí.

ANKETA O NEJOBLÍBĚNĚJŠÍ DĚTSKOU KNIHU

Jednou z nejvýznamnějších aktivit bylo založení ankety dětí o nejoblíbenější knihu. Důvodem organizace této ceny byla značně nepřehledná situace na knižním trhu v 90. letech. V té době živelně vznikalo mnoho nových nakladatelství a úroveň knižní produkce byla velmi různá. Ankety, ve které hlasují děti o nejoblíbenější knihu, měla pomoci knihovníkům a učitelům českého jazyka orientovat se v nabídce nově vznikajících nakladatelství a také se seznámit s preferencí současných školáků. První ročník ankety proběhl v roce 1993 ještě pod názvem *Čteme všichni aneb Velký knižní trh pro malé*. Od druhého ročníku pak cena nesla název po prof. V. F. Sukovi *SUK – Čteme všichni*. V minulém roce tak již oslavila třicet let své existence a k této události získala nové logo a nový název *Knihy dětského srdce*, cena V. F. Suka o nejoblíbenější dětskou knihu roku (viz obr.).

Cena dětí se uděluje na základě ankety, v níž hlasují sami dětské čtenáře od narození do 18 let do 28. 2. pro knihu, kterou v předchozím roce přečetly – bez ohledu na rok jejího vydání. Tradičně se také v rámci ceny předává ocenění *Noci s Andersenem*, ve kterém hlasují knihovníci a knihovnice. Mnoho let probíhalo slavnostní předávání v Památníku národního písemnictví; od roku 2022 se cena předává ve vzducholodi Gulliver v Centru současného umění DOX. Za třicet let trvání hlasovalo v této anketě již více než 50 000 dětí a mládeže.

UŽ JSEM ČTENÁŘ – KNÍŽKA PRO PRVNÁČKA

Další významný počín, u jehož zrodu stála Iva Hutařová, je projekt *Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka*. Jeho první ročník proběhl ve školním roce 2008/2009. Původně se do projektu hlásili pedagogové se svými školními kolektivy; učitelé měli za úkol spolupracovat s knihovnami

na podpoře čtenářství svých prvňáčků. Od převzetí projektu pod garanci SKIP ČR přihlašuje do projektu žáky prvních tříd základních škol veřejná knihovna ve spolupráci se školami v místě působnosti. Knihovna, která žáky do projektu přihlašuje, s nimi pracuje nad rámec obvyklých knihovnických činností. Odměnou za úspěšné absolvování projektu je pro děti „knížka pro prvňáčka“, původní česká novinka, která se vydává výhradně pro účastníky projektu.

SEMINÁŘ *DOBŘE KNIHY DĚTEM* – SOUČASNÁ LITERATURA PRO DĚTI A MLÁDEŽ A JEJÍ VYUŽITÍ VE VÝUCE

Pedagogická knihovna od roku 2014 pořádá pravidelné celodenní semináře zaměřené na propagaci současné dětské literatury a didaktiky práce s knihou a dětským čtenářem. Garantem programu je doc. Ondřej Hník. Jeho cílem je seznámit pedagogy a knihovníky nejen s aktivitami a oceněními v oblasti dětské literatury v České republice, ale obsahuje také způsoby didaktických intervencí v textech literatury pro děti a mládež, jeho součástí je i workshop *Tvořivá literární výchova a tvořivý sloh* a workshop *Ilustrace v knižní tvorbě pro děti a mládež a její využití ve výuce* s výtvarníkem Milanem Starým. Tento seminář organizuje knihovna dvakrát ročně, první termín v roce 2024 byl stanoven na 19. března.

JAK NA ČTENÁŘSKOU DÍLNU – PRAVIDELNÉ SEMINÁŘE A WEBINÁŘE

V posledních letech se vzdělávací aktivity knihovny soustřeďují stále více na nabídku vzdělávání pro pracovníky, kteří zajišťují ve školách a knihovnách lekce čtenářské gramotnosti. Pravidelné každoměsíční workshopy mají za cíl nejen představit tvorbu pro děti a mládež a naučit pedagogy, jak s knihou pracovat ve výuce, ale také vytvářet širokou platformu pro sdílení zkušeností a příkladů dobré praxe mezi pedagogy a knihovníky. Během workshopu, který probíhá jak prezentně v knihovně, tak druhý den online, se účastníci seznámí s novinkami z fondu Sukovy knihovny pro mládež, s novými projekty na podporu čtenářské gramotnosti, příklady dobré praxe a společně navrhnou vhodné aktivity pro čtenářskou lekci na dané téma.

Témata jsou každý měsíc jiná a snaží se reflektovat trendy v dětské beletrii či nové přístupy k dětskému čtenářství. V jarním cyklu jsou připravena témata jako dětská kniha a náboženství, sport v beletrii i naučné literatuře, současný svět a jeho globální problémy, hudba a zvuky v dětské literatuře. Těchto pravidelných dílen se účastnilo jen v minulém roce více než 600 učitelů a knihovnic.

KLÍČ KE ČTENÁŘSKÉMU DENÍKU

Témata zpracování dětské reflexe z četby a (ne)povinná četba jsou pro nás velmi důležitá, a proto je knihovna nabízí nejen jako program pro školy, ale též formou dopoledních seminářů pro skupiny pedagogů a knihovníků. Seminář se zamýšlí nejen nad smyslem a funkcí čtenářských deníků, ale hlavně nad inovativními metodami, které lze dětem nabídnout.

ČTENÍ PRO RODIČE A DĚTI

Malé vybočení z aktivit určených převážně uživatelům z řad odborné veřejnosti knihovna učinila v roce 2021, kdy začala organizovat čtenářská setkání dospělých a dětí do šesti let (viz foto). Ta oslovují širokou veřejnost. Během pravidelných každoměsíčních setkání přečteme s dětmi několik knih, ukážeme rodičům metody společné četby a doporučíme literaturu o výchově a všestranném rozvoji dětí. Vzrůstající zájem rodičů o podobná setkání nás utvrzuje, že jdeme správnou cestou.

Foto a obr.: archiv Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského

Vzdělávání

Liberecká knihovna vzdělává učitele

DANA PETRÝDESOVÁ | petrydesova@kvkli.cz

Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK) pomáhá učitelům zavádět do výuky českého jazyka čtenářské dílny jako metodu pro rozvoj čtenářské gramotnosti žáků. K tomuto účelu nabízí knihovna různé vzdělávací aktivity.

KVK se dlouhodobě profiluje jako instituce, která je partnerem pro formální vzdělávání ve školách a zároveň nabízí celou řadu možností pro neformální celoživotní vzdělávání široké veřejnosti v různých oborech. V poslední době se soustřeďuje na posílení své úlohy v oblasti vzdělávání pedagogů, a to zejména v rozvoji čtenářské gramotnosti. Aktuálně knihovna v tomto směru disponuje dvěma typy aktivit.

Prvním je **Metodické centrum pro podporu čtenářské gramotnosti**, které v knihovně úspěšně fungovalo několik let v rámci krajských projektů Naplňování krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání Libereckého kraje I a II (NAKAP). Projekt NAKAP byl ukončen v létě 2023, v současné době se očekává zahájení navazujícího krajského projektu, a to od léta 2024.

Aktivity centra jsou určeny pedagogům základních, středních a vyšších odborných škol a studentům středních, vyšších odborných a vysokých škol. V rámci projektu se v pravidelných intervalech několikrát do roka realizují workshopy a odborné přednášky, jejichž cílem je inspirovat pedagogy současné i budoucí a ukázat, jak lze poutavě pracovat s literaturou ve výuce. Za dobu fungování metodického centra knihovnu v roli lektorů navštívila celá řada odborníků – např. Jiří Trávníček, Ondřej Hník, Tamara Bučková, Pavlína Lišovská nebo Klára Smolíková. Proběhly tři celodenní konference s názvem *Čtení – cesta ke vzdělání*.

Druhou nabídkou je kurz pro pedagogy **Metody práce s knihou ve výuce** pro 1. stupeň ZŠ a totéž pro 2. stupeň ZŠ a SŠ. Do února 2024

Foto: archiv KVK v Liberci

Momentka z kurzu pro pedagogy

tento kurz probíhal jako akreditovaný (akreditaci udělilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy). Po změně podmínek pro udělování akreditací nadále probíhá jako běžný vzdělávací kurz. Kurz je určen pro učitele, kteří chtějí do výuky zavést dílnu čtení; mohou jej ale absolvovat i ti, kteří se chtějí inspirovat do další práce v hodinách českého jazyka nebo působí jako vedoucí čtenářských klubů.

Všechny aktivity, ať už čtenářská lekce, nebo dílna čtení, se v průběhu kurzu prakticky zkouší na vlastní přinesené knize. Díky tomu účastníci zjistí, jak náročný úkol na děti při dané aktivitě čeká. Kromě výše uvedeného se účastníci též seznámí se současnou dětskou literaturou.

O obě výše uvedené aktivity je ze strany pedagogů velký zájem. Kromě teoretické části oceňují zejména možnost vyzkoušet si představené metody v praxi. Cílem liberecké knihovny je proto v těchto aktivitách i nadále pokračovat a rozšiřovat témata, která se budou v jejich průběhu otevírat a o kterých se bude diskutovat.

Malý krok taky krok aneb Jak se rodí krajanská knihovna na Krétě

LENKA KANELLIA | lenka.kanellia@czechassociation.org

Jak vlastně vzniká krajanská knihovna? Často vzniká díky zapojení a spolupráci jednotlivých členů komunity. Zpravidla se jedná o organizaci nebo instituci, která slouží jako místo setkávání lidí se společným zájmem, a to nejen o knihy a čtení. Podobně tomu bylo i v roce 2023 s krajanskou knihovnou na Krétě.

Popud ke vzniku knihovny pro komunitu může však být i iniciativa aktivních a nadšených jednotlivců, kteří vidí potřebu vytvořit prostor, kde se budou knihomilové a milovníci čtení moci scházet, sdílet své zkušenosti a diskutovat o knihách. Tito lidé často vyhledávají spolupráci s místními úřady, školami nebo knihovnami a společně pak pracují na vybudování a provozu takové knihovny.

Na Krétě to začalo jedním krajanem, jednou myšlenkou, prvními krůčky. Martin Rantoš, český krajan v Herakliu, vytvořil skupinu na facebooku, oslovil Českou asociaci s výzvou ke spolupráci a společně vyzvali krajany, aby věnovali do knihovny knihy. Ty jedna po jedné, po dvou, po třech přibývaly. Seznamy jsme nasdíleli do skupiny a první čtenáři si mohli půjčit své první knihy. Kromě osobního zapůjčení se posílají v taškách a krabičkách poštou nebo místními autobusy. Stejně tak se i vracejí.

Kniha ke knize se sešla. Netrvalo dlouho a bylo jich kolem stovky. Domov mají v přízemí rodinného domu, v centru města Heraklion, v Martinově kanceláři... nebo nyní už vlastně v multifunkčním komunitním centru. Na jaře roku 2023 spolu s prvními snahami o vybudování knihovny začala také první pravidelná setkání přátel České knihovny na Krétě a místní komunity. Probíhala ve středu, nejprve v místní kavárně poblíž budoucí knihovny, posléze již přímo v ní. Často se jednalo opravdu jen o hrstku kra-

Foto: archiv České asociace v Řecku

janů a jejich dětí. Nikomu to ale nevadilo, však jsme si v začátcích říkali „všichni“. I účastníci těchto setkání čas od času přinesli další knihu do knihovního fondu.

Pravidelná setkávání byla postupně z praktických důvodů nahrazena nárazovými akcemi. V květnu zde například proběhla vzdělávací akce pro malé čtenáře s názvem „Pohádka O JABLOŇ-CE, aneb S pohádkou od jara do zimy“. Akci inspirovala proslulá česká ilustrátorka Helena Zmatlíková, která by v roce 2023 slavila své sté narozeniny. Po přečtení pohádky v češtině a v řečtině následoval kreativní edukační pro-

gram. Jablůň a jablíčka se prolínala básničkami, písničkami, vyráběním i všemi dalšími aktivitami pečlivě vytvořenými tak, aby podporovaly rozvoj slovní zásoby, grafomotoriku a čtenářské dovedností. Děti také pracovaly s ručně malovanou jablůňkou, která jim zůstala v knihovně na památku spolu se setem kreativních aktivit pro různá roční období. Letos plánujeme mnoho dalších zajímavých kulturních a vzdělávacích akcí. Návrhy na ně vznikají ve spolupráci s místní komunitou.

Kromě darů od krajanů vyčlenila Česká asociace pro Krétu dalších téměř sto knih ze své centrální knihovny, aby při první příležitosti a společné jarní akci putovaly s námi na ostrov. I Český krajanský spolek v Athénách přispěl svou troškou do mlýna a poslal na Krétu prostřednictvím České asociace knihy vyřazené z jejich knihovny. A darovány nebyly jen knihy, česká umělkyně Dana Vyjídáková věnovala do prostor knihovny své obrázky, malované žehličkou a horkým voskem. Hned tu bylo barevněji a veseleji. Každý dar a každá pomoc je jako poplácání po zádech, že to, co děláme, má smysl. Dodává kuráž a energii v době, kdy se zrovna nikdo na setkání nesejde, nikdo si knihy nepůjčuje, nikdo nereaguje, nepíše, nevolá, nelajkuje. V době, kdy si nejste jistí, jestli se vám chce pokračovat dál a jestli to všechno neděláte špatně nebo zbytečně. Ale pak se vyspíte, vyjde sluníčko, přijde nová kniha, obrázek či nový nápad a vše se zase rozprouďí a vám to zase všechno do sebe zapadá.

Nejlepším komunikačním kanálem se zatím pro naši konkrétní skupinu zdají být sociální sítě, které zajistí okamžitou informovanost v rámci skupiny krajanů, které mají o knihy zájem. Otázka, kterou ve facebookové skupině pravidelně opakujeme, zní: *Co právě hezkého čtete? nebo Kdopak zrovna listuje zajímavou knihou? Můžeš se s námi podělit o své zážitky!* Vyzýváme tak neúnavně naše čtenáře. Výzva někdy zůstává tak

trochu smutně – bez odezvy. Zato jindy se diskuse živě rozvíří jako třeba kolem knihy *Až uvidíš moře* od Scarlett Wilkové. Jedna z krajanek se o ní zmínila a během chvíle na ni byl seznam rezervací. Kniha poputuje od jednoho čtenáře ke druhému, aniž by se vůbec v knihovně objevila. Nebyla to kniha z knihovny, i když jsme ji nyní již do všech našich knihoven koupili, ale díky naší skupině si krajané půjčení mezi sebou zajistili sami. Neposkočil počet půjčených knih, nenavýšil se počet čtenářů, ale krajanské knihovny nejsou jen o číslech a statistikách. Jsou o budování komunity, sounáležitosti, vzájemné vstřícnosti a pomoci.

Přístup ke knihám pro krajany, obzvláště mimo centrální oblasti, je nesmírně důležitý. Knihy slouží nejen jako zdroj informací, zábavy a relaxace, ale pro krajany jsou české knihy také propojením s Českou republikou a její kulturou. Poskytováním různorodého knižního inventáře místní komunitě umožňujeme lidem najít si příjemný způsob trávení volného času, odpočinout si od každodenního shonu, vychutnat si dobrodružství nebo příběh na stránkách knihy a přenést se na chvíli z řecko-jazyčného prostředí do své mateřštiny.

Knihovna na Krétě je možná ještě v plenkách, zato je ale modelem vytváření sociálního prostoru komunity. Místem, kde se lidé mohou setkávat, sdílet své zážitky z četby, diskutovat o knihách a navazovat nová přátelství. Tím také může pomoci posílit soudržnost a komunitního ducha v místní oblasti. Stejně jako dítě nám z plenek brzy vyroste a začne dělat samo své první krůčky. Malé nebo velké, všechny ale stejně důležité, aby nám z ní vyrostla plnohodnotná komunitní knihovna. ■

Chcete-li knihovně pomoci například dalšími knihami nebo jakýmkoli jiným kreativním způsobem, kontaktujte autorku článku.

Do čísla přispěli

Mgr. Hana Friedlaenderová – společnost Nielsen Atmosphere ■ Mgr. Roman Giebisch, Ph.D. – Národní knihovna ČR ■ Mgr. Zlata Houšková – SKIP ČR ■ Yvetta Hynčicová, DiS. – Agora CE ■ Mgr. Adam Jaško – Zápaadočeské muzeum v Plzni ■ Bc. Lenka Kanellia – Czech Association ■ PhDr. Renáta Krejčí Salátová – Národní knihovna ČR ■ Bc. Pavlína Lenghartová – Univerzita Karlova, studující ■ Mgr. Pavlína Lišovská – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ PhDr. Marie Otavová – Univerzita Hradec Králové ■ PhDr. Dana Petrádová – Krajská vědecká knihovna v Liberci ■ Mgr. Kateřina Spurná, Ph.D. – Knihovna Národního muzea ■ Bc. Dominika Svozilová – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ PhDr. Marie Šedá – Národní knihovna ČR ■ Ing. arch. Dana Václavíková – architektonické studio Přírodní zahrady ■ Milan Valden – Národní knihovna ČR ■ Bc. Edita Vaníčková Makosová – Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského ■ Radka Vojáčková – Krajská vědecká knihovna v Liberci ■ Bc. Pavel Zajíc – Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm

Elektronické půjčování v evropských knihovnách

(srovnání politik elektronického půjčování v evropských knihovnách – EBLIDA EGIL)

MARIE ŠEDÁ | marie.seda@nkp.cz

Před nedávnem zveřejnil Knihovnický institut na svých webových stránkách tři zajímavé dokumenty: *Lublaňský manifest o čtení*, *Doporučení CM/Rec (2023) 3 pro knihovní legislativu a politiku v Evropě*² a nejnověji obsáhlý dokument *Srovnání politik elektronického půjčování v evropských veřejných knihovnách*³.

Zatímco první dokument se věnuje čtení a jde o provolání dotýkající se proměn čtení vlivem digitálních technologií, druhý je doporučením pro knihovní legislativu a politiku v Evropě. Nově zveřejněná publikace *Srovnání politik elektronického půjčování v evropských veřejných knihovnách* se velmi podrobně věnuje přístupu k e-dokumentům a čtení digitálnímu.

Poslední jmenovanou příručku vydala EBLIDA EGIL⁴ – první verze z roku 2022 se věnovala elektronickým výpůjčkám v Dánsku, Francii, Německu, Řecku, Itálii, Lotyšsku, Norsku, Rumunsku, Španělsku; současná příručka rozšiřuje počet profilů zemí o Belgie (vlámské společenství), Finsko, Irsko a Nizozemsko.

Jaké jsou trendy elektronického půjčování? Do jaké míry e-knihy ovlivňují vydavatelskou politiku a následně i způsoby zveřejňování e-dokumentů ve vědeckých i veřejných knihovnách? Jaké systémy se v jednotlivých zemích používají a jak se knihovny k půjčování e-knih staví? Otázkou také je, jak na to reaguje státní správa a vydavatelé jednotlivých oslovených zemí. To a další otázky podrobně rozebírá zveřejněný do-

kument, který na sto stranách přehledně shrnuje současnou situaci v oblasti e-výpůjček, a to nejen ve veřejných knihovnách, ale také v knihovnách vědeckých či univerzitních.

Pokud je tradiční úlohou knihoven podporovat čtení v jakékoli formě, je zásadní otázkou, jak se může zvýšit obecná míra digitální gramotnosti na národní a evropské úrovni, pokud jsou výpůjčky elektronických knih stále tak nízké? Prostřednictvím jakých zdrojů může Evropa, která chce být chytřejší, propojenější, sociálnější a bližší svým občanům, zvýšit své pronikání mezi angažované občany? Evropa je právem hrdá na svůj téměř neexistující počet negramotných; jak se však vypořádat s čtvrtinou, resp. polovinou populace, která je nyní digitálně negramotná?

Příručka má tři části – doporučení k udržitelné politice e-výpůjček v Evropě, podklady pro udržitelnou politiku e-výpůjček v Evropě, třetí část se věnuje profilům jednotlivých zemí, které byly do srovnání e-výpůjček zapojeny.

Na evropské úrovni je půjčování v knihovnách upraveno směrnici 2006/115/ES o právu na vý-

půjčku a právu na půjčování.⁵ Zveřejněný materiál se týká evropské komise a dalších mezinárodních organizací, kde se doporučuje zvyšování počtu e-výpůjček až na úroveň běžného půjčování tištěných zdrojů a také snižování regionálních disparit v oblasti e-půjčování. Doporučení pro místní orgány v oblasti e-knih upozorňuje na rozdíly mezi půjčováním analogových a digitálních formátů, které by se měly „srovnat“ – především z pohledu ustanovení o autorských právech v knihovnách a zachování zásady veřejného přístupu.

Publikace se věnuje autorům, vydavatelům, knihovnám i agregátorům informačních zdrojů. Autory chápe jako hlavní článek systému; ti však bohužel mají jen malý vliv a v mnohých dotazovaných zemích nezískávají odměnu za elektronické půjčování svých děl. Mnohdy je jejich odměna vázána na smlouvu uzavřenou s vydavatelem a případné přerozdělování finančních prostředků vázaných na veřejné finance je málo transparentní.

V oblasti doporučení pro vydavatele EBLIDA uvádí, že půjčování e-knih není příčinou ztráty prodeje, ale jde o změny v kulturních zvyklostech (změny alternativních forem zábavy). Doporučuje, aby vydavatelé nevnímali knihovny jako konkurenty, ale jako své spojence při zvyšování obecné úrovně digitální gramotnosti. Z tohoto úhlu pohledu jim navrhuje úzkou spolupráci s knihovnami.

Také knihovny mohou v dokumentu najít mnohá doporučení: měly by být schopny doká-

zat, že umí poskytovat služby nejen svým uživatelům, ale také vydavatelům a autorům e-knih. EBLIDA poukazuje na jednostrannou podporu půjčování e-knih ze strany knihoven, ale na straně druhé odklon od uživatelů, kteří e-sluzby v této oblasti využívají.

Problematika e-půjčování se týká také agregátorů informačních zdrojů. Jejich úloha je určující při vytváření cest, kudy se šíří a distribuují informace o elektronických půjčkách. Agregátoři usnadňují přístup k informacím

a v mnoha případech přispívají k normalizaci obchodních modelů elektronického půjčování a licenčních systémů. Působí jako zprostředkovatelé mezi knihovnami a vydavateli, i když mechanismy jejich fungování nejsou vždy transparentní.

Zajímavá je přehledová tabulka o e-výpůjčkách na obyvatele a úroveň digitálních dovedností v jednotlivých dotazovaných zemích. Statistiky o půjčování e-knih vycházejí z šetření provedeného organizací PL2030.⁶ Rozbor výsledků jednotlivých zemí a údaje vycházející z tohoto průzkumu vyvolávají další zásadní otázky, které by měly být řešeny nejen v knihovnickém světě, ale také ve světě autorství a publikování: udržitelnost kvalitního čtení v digitálním prostředí, trh e-výpůjček, role knihoven v digitálním prostředí, jejich schopnost podporovat elektronické čtení a požadavky umožňující větší zapojení Evropanů do infosféry.

Třetí část příručky se podrobně zabývá situací v jednotlivých oslovených zemích a modely e-výpůjček. Bezesporu je zajímavé seznámit se s odlišnostmi trhu a přístupem knihoven k e-výpůjčkám v evropských zemích a porovnat je se situací v České republice. Může nás to vést k zamyšlení nad současnou situací a k podrobnějšímu zkoumání možností, které knihovny v českém prostředí pro využití e-výpůjček nabízejí.

Pozn.: Dokument v originální podobě je dostupný na: https://eblida.org/publications/?_sft_strand=e-lending.

¹ <https://ipk.nkp.cz/aktuality/lublansky-manifest>; také viz Čtenář, 2024, č. 2, s. 43–45

² https://ipk.nkp.cz/docs/CoE_Doporučení_pro_legislativu_2024_01_02.pdf/view

³ https://ipk.nkp.cz/docs/EBLIDA-Srovnání_politik_e-pujcovani_v_evropskych_veřejnych_knihovnách_2023_cs.pdf

⁴ Expertní skupina pro informační právo

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32006L0115>

⁶ <https://publiclibraries2030.eu/what-we-do/eu-library-factsheets/>

Chtěla bych knihovny udělat interaktivní pro tuto generaci

PAVLÍNA LENGHARTOVÁ | pavli2000@seznam.cz

Natálie Chalupníčková pracuje od roku 2016 v Krajské vědecké knihovně v Liberci a je nositelkou ceny MARK 2023 za Liberecký kraj. Nominována byla za různé facebookové a instagramové kampaně, včetně čtenářské výzvy #MaKni proti nudě II., zaměřené na knihy pro maturitní zkoušku, ale podílela se také na spoustě dalších projektů (např. vizuální styl fotografií pro instagramový profil knihovny a propagační videa o knihovně pro účely knihovnického kongresu v Lipsku nebo výstava Google poezie). Přispívá také do Martinus blogu. Momentálně je na mateřské dovolené.

Co vás zavedlo ke knihovnictví a do Krajské vědecké knihovny v Liberci?

Vždy jsem milovala knížky a mým původním snem bylo, že budu spisovatelka, asi jako to měl každý čtenář. Ale to nebylo úplně reálné. Tak jsem začala přemýšlet o tom, kam se vydám, a chtěla jsem, aby se to týkalo knížek a byly toho součástí. Nejdřív jsem přemýšlela o knihkupectví, ale nakonec se tak shodou náhod ukázalo, že to bude knihovnictví. Já mám vystudovaného bakaláře z jazykové a literární kultury. Pak jsem musela vyřešit magistra a to už bylo z knihovnictví. Nevěděla jsem jak dál a knihovnictví hrozně klaplo, proto jsem v tu chvíli náhodou napsala do liberecké knihovny, jestli někoho nehledají. Zcela drze, vůbec nebylo vyhlášené žádné výběrové řízení, nic. A měla jsem štěstí, že zrovna někoho opravdu hledali. A liberecká knihovna proto, že jsem původem z Liberce, takže to dávalo smysl.

Co vás baví na tvorbě obsahu pro sociální sítě?

To je jednoduchá odpověď – je to tvůrčí práce! Můžu se tam vyřádit, můžu být vtipná alespoň trošku, nemusím být úplně omezená. Sociální sítě toho dovolí mnohem více než marketing obecně, proto mě to baví. Moje původní práce v knihovně je katalogizace, takže jsem zavřená v tabulkách, a je fajn mít tuhle opozitní věc, kde se vyřádím a vyblbnu. Sociální sítě knihovny

Foto: archiv N. Chalupníčkové

jsem měla původně na starost já, pak přišla kolegyně, která se starala o přidávání příspěvků a o komunikaci, já jsem se starala o tu tvůrčí část. Teď to přebrala kolegyně, takže budu jen sem tam spolupracovat.

Který ze svých projektů považujete za nejúspěšnější, popřípadě na jaký jste nejvíce pyšná?

Projekt, na který jsem nejvíce pyšná, vůbec nebyl online, jen jeho propagace. Je to turnaj pěti knihovníků, což byla vědomostní soutěž, kde jsme vyzývali studenty, aby přišli porazit v pětičlenném týmu pět vybraných knihovníků. Na to jsem nejvíce hrdá, byla to docela sranda, dělali jsme to minulé léto. Na sociálních sítích jsme se vyřádili na #MaKni, což jsou maturitní knihy, ale

to není jenom můj projekt. Vymyslela to kolegyně a já jsem do toho najela a rozbombardovala jsem to tam tím, jak to chci dělat. Myslím si, že to úspěch má, lidi na to reagují a odpovídají na testy, které dává kolegyně do stories. Strašně rády bychom to převedly i do offline, kdy bychom v rámci této maturitní četby měly čtenářský klub v knihovně. Plánování zatím běží, ale není to úplně jisté...

Daří se vám momentálně najít si čas na čtení nebo na sledování knižních novinek?

Pořád se snažím sledovat knižní novinky, snažím se zůstat čtenářem, i když upřímně – je to v mateřském životě docela náročné. Přečetla jsem zatím *Fourth Wing*, to je taková fantasy, která vyšla zatím jen v angličtině, v češtině má vyjít někdy příští rok. To je zatím jediná knížka, co jsem

přečetla. Teď čtu *Bezvětrné město* a *Němé duše*, taky fantasy, ulítávám na tom, protože se to lépe čte. Snažím se. Dřív jsem přečetla třeba sedm knížek za měsíc, to teď doopravdy nepřečtu.

Čeho byste chtěla v budoucnu dosáhnout, co plánujete v rámci své kariéry?

Chtěla bych posouvat sociální sítě knihoven obecně, ale hlavně té naší, protože si myslím, že to je cesta ke čtenáři, který není v knihovnách. A je to generace tak v rozmezí 15–30 let. Oni do knihoven nechodí, pak zase začnou. Myslím si, že přes sociální sítě je to nejbližší a nejsnadnější cesta, jak se k nim dostat a taky ke studentům. Chtěla bych to nějak zvládnout a zkusit knihovny udělat interaktivní pro tuto generaci. Nevím, jestli to je možné, ale velmi ráda bych se o to pokusila. ■

Co pro vás připravujeme...

- Webarchiv a vytěžování velkých dat
- Setkání knihovnických seniorů
- Periodika na území dnešní ČR:
 - Zlatá Praha
 - Slovácké noviny
- Česko-polský knihovnický seminář
- Knihovny pro nevidomé a slabozraké
 - práce s dětmi se zrakovým postižením
- Cyklus o komunitních zahradách knihoven: Koho a jak zapojit
- Příloha „Virtuální identita knihoven“
 - MĚK Louny
- Medailonky nadějných
 - Kateřina Nováková Mašlová, ředitelka MĚK ve Vodňanech
- Knihovny v novém
 - Obecní knihovna Ostopovice
- Výročí Franze Kafky
- Exilová nakladatelství Sixty-Eight Publishers a Index – recenze
- Knihovník a sběratel ex libris Jaromír Malý (1884–1955)
- Rozhovor s americkým spisovatelem Michaellem Shaheenem a další materiály.

Věříme, že zůstanete našimi čtenáři a předplatiteli!

Příroda je všude kolem nás

PAVLÍNA LIŠOVSKÁ | cdc@kjm.cz

Název tohoto článku zní jako neuvěřitelné klišé, ale přitom je to naprostá pravda. I ve městech plných smogu jsme vlastně v přírodě. Je všude. Chceme-li klišovitost dotáhnout k dokonalosti, můžeme říct: Jaké si to uděláme, takové to s tou přírodou máme. A i to bude pravda.

Příroda si najde cestu, i když tomu nevěříme, často nás překvapí svou nezdolností v místech, kde bychom život už téměř nečekali. V prorostlém plevelu mezi betonovými kachličkami, v lese sužovaném kůrovcem, v rozpraskané suché zemi polí, kde vykvete osamělá květina... V těch chvílích asi nejvíce narážíme na skutečnost, že něco my jako lidé asi děláme špatně nebo ne úplně dobře, pokud se taková místa objevují, kdy v hrůze nacházíme naději. Příroda je mocná (ano, další klišé a pravda zároveň, spojené s problematikou přírody) a děti by měly být od malička vedeny k tomu, aby její důležitost pro lidstvo vnímaly a aby si dostatečně zvnitřnily to, že mnoha věcem lze předcházet smysluplným a promyšleným chováním. Není to jen o tom, že třídíme odpady a staráme se o klima. Jde i o uvědomění si, kdo s námi žije, kdo potřebuje jaké podmínky k životu a co pro to společně spolužití můžeme udělat my.

Příroda je prostředníkem i prostředkem pro upevňování (sebe)vědomí, našeho místa v ní a jejího místa v nás a kolem nás. Děti i mládež mají slovo příroda nejčastěji spojené s ekologií. Ale to není hlavním tématem přílohy tohoto čísla. V tomto čísle se spíše zaměřujeme na přírodu, zvířata a rostliny a jejich potřeby jako takové, i když i ekologie se trochu dotýkáme.

S přírodou jsou často velmi úzce filozofii i aktivitami spojeny lesní školky a právě z metodického materiálu – karty *Lesní škol(k)a* z nakl. Kazda – určeného pro tento typ vzdělávacího zařízení vznikl pracovní list ve středové části přílohy. Jedná se o rozšířené bingo *Hon za poklady lesa*, které se dá hrát venku v lese, ale i upro-

Obálka metodického materiálu, který byl inspirací pro vytvoření pracovního listu na s. P2–P3

Zdroj obrázku: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-88316-78-7>

střed knihovny; pak je jedinou podmínkou realizace to, že lektor po knihovně rozmístí obrázky z binga v rozmanitých variantách, které mají děti nacházet, a malí přírodovědci se mohou pustit do bádání a překreslování. Na kartách *Lesní škol(k)a* najdete inspirace daleko více, aktivity se dají použít i na téma zálesáctví, zčásti skautingu a další. Doporučuji je neminout.

Tipy na knihy k tématu tentokrát sepsala Dominika Svozilová z Knihovny Jiřího Mahena v Brně a zaměřila se na knihy pro různé věkové skupiny, jejichž společným jmenovatelem je již zmíněné uvědomění si souvislostí mezi naším způsobem života a životem přírody.

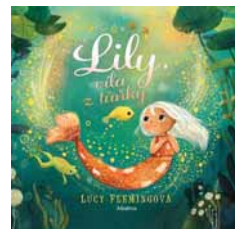
V doporučení na deskové hry najdete tentokrát tipy Pavlína Lišovské – a zde je opět červenou linkou příroda, živočichové, jejich život. Pomocí deskových her budou hráči získávat zásoby pro zvířátka na zimu, pozorovat noční oblohu i riskovat lov v hlubinách moře a mnoho dalšího.

Nechme se obklopit a okouzlit vším, co nám příroda dává, budme k ní laskaví a štedří tak, jak je ona k nám. Rovnováha se pak vždy dostaví.

Krásné přírodní dobrodružství přeje autorka.

TOP knihy s tematikou přírody

Najít knihy s přírodou jako hlavním tématem titulu těžké není, ale vybrat z nich jen pár je náročný úkol. Níže uvedené knihy mohou pomoci menším dětem a mládeži pohlédnout na svět např. očima zvířete a uvést je do problematiky životního prostředí.

FLEMING, Lucy *Lily, víla z tuňky*

1. vyd. Praha: Albatros, 2023. 32 s. ISBN 978-80-00-07173-2

Lily je mořská panna žijící v malém jezírku, které chce ze všech svých sil chránit. Jednoho dne se strhne bouře a Lily je natolik vystrašená, že není schopna jezírko chránit. Nakonec požádá o pomoc své přátele a vše dobře dopadne. Krátký a krásně ilustrovaný příběh, který nejen zaujme nejmenší čtenáře, ale zároveň jim nejněmým způsobem představí téma znečišťování životního prostředí a jak s ním bojovat.

Zdroj obálky: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-00-07173-2>

HAUZÍREK, Petr *Planeta je Prga*

1. vyd. Praha: Česká televize, 2021. 171 s. ISBN 978-80-7404-348-2

Princezna Prga cestuje vesmírem, a když zjistí, že Hnusáci začali ničit planety, rozhodne se je všechny ulovit na planetě, která je jí nejbližší – na Zemi. Kniha pomocí poutavého příběhu poučuje děti o správném chování v přírodě a o ekologickém životě.

Zdroj obálky: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-7404-348-2>

PARRY, Rosanne *Tulák*

1. vyd. Brno: CPress, 2020. 151 s. ISBN: 978-80-264-3360-6

Vlk Blesk se po útoku na svou smečku vydá na strastiplnou cestu s cílem najít nový domov. Na své cestě se učí, jak ulovit potravu bez smečky, jak najít vodu a mnoho dalšího. Kniha je založena na skutečném vlkovi, jehož vědci sledovali pomocí obojku s vysílačkou. Příběh ukazuje krásy i krutosti přírody v nádherném příběhu, který pomůže dětem přiblížit život divokých zvířat.

Zdroj obálky: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-264-3360-6>

GOLD, Hannah *Poslední medvěd*

1. vyd. Praha: Argo, 2023. 271 s. ISBN 978-80-257-4201-3

Jedenáctiletá April žije od té doby, co jí zemřela maminka, pouze se svým tatínkem, vysokoškolským profesorem. Tatínek jednoho dne dostal příležitost pracovat na jednom z výzkumů na Medvědí ostrově, na němž žádní medvědi nežijí, a chce vzít April s sebou, aby se sblížili. Po několika týdnech, kdy si jí otec nevšimá, April potká na ostrově vyhublého a zraněného ledního medvěda. Pomůže mu a zažije s ním mnoho dobrodružství; medvěd jí dokonce pomůže, aby se s otcem sblížila. Příběh je napínavý a vyvolává ve čtenáři spoustu emocí. Autorka v knize také poukazuje na globální oteplování a problematiku lovu zvířat. Vše je napsáno pro děti velmi přístupně.

Zdroj obálky: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-257-4201-3>

GUILLAIN, Charlotte *Co se skrývá pod zemí*

1. vyd. Praha: Fragment, 2018. 20 nečís. s. ISBN 978-80-253-3751-6

Obrovské rozkládací oboustranné leporelo, na němž mohou malí badatelé obdivovat jednotlivé podzemské vrstvy a jejich obyvatele i život v nich. Podíváme se tu až k zemskému jádru a leporelo nám pomůže uvědomit si bohatost života, který pouhým okem nemůžeme vidět, ale po němž dnes a denně kráčíme.

Zdroj obálky: <https://www.obalkyknih.cz/view?isbn=9788025337516>

Hon za poklady lesa

Co všechno můžeš najít v lese? Různá zvířata, stopy, zvuky, přírodniny, rostliny... Zahrajeme si rozšířené bingo. Pozorně se porozhlédni kolem sebe a zkus vyhledat rozmanité varianty obrázků v mřížce. Do příslušného okénka zakresli sebou nalezenou variantu.

				
Jehličí	Kůra stromu	Houba	Lesní pták	Stopa zvířete
			Objevil/a jsem: Jehličí z: _____ Kůru z: _____ Houbu: _____ Ptáka: _____ Stopu: _____ Savce: _____ Brouka: _____ Šišku z: _____	
Lesní savec	Brouk	Šiška		

Inspirováno metodickým materiálem: WORROLL, Jane a HOUGHTON, Peter. Lesní škol(k)a: karty: 48 zábavných aktivit pod širým nebem. Překlad Vojtěch Ettler. 1. vydání. Brno: Kazda, 2020. 16 stran. ISBN 978-80-88316-78-7.

Doporučení na deskové hry s tematikou přírody

Stejně jako u knih nebylo ani u deskových her s přírodní tematikou jednoduché vybrat jich jen několik, neboť na trhu existuje celý zástup skvělých tematických her. Zde je několik tipů, které mají poměrně rychlý herní princip a užijí si je celé rodiny.

Kdo to byl?

Jsou věci, které jsou přirozené u lidí i zvířat, např. vyměšování. Ale když se uprostřed obývacího pokoje objeví nevábna hromádka, nechce majitel žádného z mazlíčků nechat vinu na tom svém. Cílem této rychlé karetní hry je poukázat na jiného tvora, který tuto hromádku udělal, a hodit na něj vinu. Důležité ale je neobvinít nikoho dvakrát, jinak budete uklízet vyl!

Výrobce: Blackfire CZ **Lze zakoupit např.:** <https://www.planetaher.cz/kdo-to-byl>
Obrázek hry: <https://images.app.goo.gl/hFtFVL04LF3butNA>

Hamouni

Zima se blíží a to ve zvířecí říši znamená pokyn udělat si dostatečné zásoby. Ten hráč, který pro své zvířátko získá zásobu pěti stejných dobrot jako první, vyhrává. Ale pozor, zvířátka mají své dovednosti, mohou si zásoby v průběhu hry nepoctivě navzájem brát i je chrabře bránit.

Výrobce: Pygmalino (Granna) **Lze zakoupit např.:** <https://www.planetaher.cz/hoarders-hamouni>
Obrázek hry: <https://images.app.goo.gl/P6YRv9Grma6NnV7YA>

Codex Naturalis

Vizuálně krásná, poměrně rychlá a také mozkové závitky prověřující hra. Každý hráč si skládá z karet sestavu tak, aby mu to přineslo potřebné zdroje, plní se tajně i společné úkoly, za něž se získávají body. Hráči jsou středověkými učenici a snaží se sestavit *Codex Naturalis*, což je tajný spis odhalující tajemství čtyř přírodních říší, které nalezení v pralesi.

Výrobce: MindOK **Lze zakoupit např.:** <https://www.planetaher.cz/codex-naturalis>
Obrázek hry: <https://images.app.goo.gl/xEDna1xeqTpGjm3q7>

Amazonie

Graficky i herně podařená hra pro dva hráče. Postupně se snaží získat takové karty, pomocí nichž sestaví ten nejkrásnější a nejfunkčnější amazonský prales. Stavění jim však mohou ztížit různé přírodní katastrofy jako požáry apod.

Výrobce: MindOK **Lze zakoupit např.:** <https://www.planetaher.cz/amazonie>
Obrázek hry: <https://images.app.goo.gl/e6dVwWHCfQH2UZFA67>

Klofni rybku

Hra pro hráče, kteří rádi riskují a pokoušejí štěstěnu. Na žetonech jsou obrázky potravy, kterou v určité hloubce můžeme „klofnout“. Žeton si buď necháme, nebo se ponoříme hlouběji. Otázkou ale je, jestli máme dost sil na to, abychom se postavili predátorům, kteří v hlubinách žijí. Krásně ilustrovaná hra i pro mladší děti (1. stupeň ZŠ).

Výrobce: MindOK **Lze zakoupit např.:** <https://www.tlamagames.com/deskove-hry/klofni-rybku-promo-zetony-2/>
Obrázek hry: <https://images.app.goo.gl/o5PpAo3GdTC8j7Pt9>

Pod hvězdami

Pro fanoušky noční oblohy a pro věčné vandrovníky je toto ideální hra na dlouhé či deštivé večery. Cílem je, aby hráči nasbírali karty z různých přírodních míst (pralesa, pouště apod.). Získané karty se buď ukládají do sedmi polí na stole, nebo se zakládají do deníku. Ale v obou případech se tak děje specifickým způsobem, aby hráč za svou skladbu karet získal co nejvíce bodů.

Výrobce: REXhry **Lze zakoupit např.:** <https://www.planetaher.cz/pod-hvezdami>
Obrázek hry: <https://images.app.goo.gl/qnSMmauwDHsuH3jE7>

Periodika na území dnešní ČR

Rozpravy Aventina – kulturní revue

KATEŘINA SPURNÁ | katerina.spurna@nm.cz

Po několika příspěvcích věnovaných dennímu tisku se v naší rubrice vracíme k časopisům. Jedním z významných titulů meziválečného období byla kulturní revue *Rozpravy Aventina*, která patřila vedle časopisů *ReD*, *Kmen* a jeho ročenky *Alamach Kmene* do okruhu nakladatelských časopisů.

Původním záměrem nového listu byla především propagace titulů vydávaných nakladatelstvím Aventinum, vlastněným publicistou a nakladatelem Otakarem Štorch-Mariemem (1897–1974). První číslo vyšlo v září 1925 a na jeho titulní straně najdeme text Štorch-Mariena *Křestní peníz novému listu*, v němž blíže vysvětluje poslání nově vzniknuvšího listu, a také příspěvek *Karel Čapek o sobě* s vlastními karikaturami autora, který inicioval pravidelnou rubriku *...o sobě*. Časopis si postupně vybudoval široký okruh příspěvatelů, kteří se rekrutovali především z kmenových autorů nakladatelství. Najdeme tedy mezi nimi kromě samotného majitele Aventina i takové osobnosti jako výše zmíněného Karla Čapka (1890 až 1938), dále Josefa Čapka (1887–1945), básníka Jiřího Karáska ze Lvovic (1871–1951), překladatele a literárního vědce Pavla Eisnera (1889–1958), malíře, kreslíře a zakládajícího člena Devětsilu Adolfa Hoffmeistera (1902–1973), typografa a ilustrátora Vratislava Huga Brunnera (1886–1928) nebo herečku a spisovatelku Olgu Scheinpflugovou (1902–1968).

Časopis sice v převážné míře pojednával o publikacích nakladatelství, které měl prezentovat, nicméně dělo se tak skrze zveřejňování podrobných informací o autorech, ilustrátorech

Rozpravy Aventina, září 1925, č. 1. Knihovna Národního muzea, oddělení časopisů, sign. Z 1 A 1.

Foto: Knihovna Národního muzea

a překladatelích. Součástí jednotlivých čísel byly rovněž různé reportáže a především rozhovory s autory, které vedli A. Hoffmeister nebo spisovatel a překladatel Vilém Závada (1905–1982). *Rozpravy* přinášely kromě informací o knihách (rubrika *Nové knihy*) také zprávy o divadelních premiérách, filmech a soudobém výtvarném umění. Texty byly doprovázeny četnými karikaturami a dalším obrazovým doprovodem, např. obálkami recenzovaných knih. Za celkový vzhled časopisu byl v letech 1925–1928 odpovědný grafik a typograf Svatopluk Klír (1896–1959), který byl i autorem záhlaví, a poté od čtvrtého ročníku malíř a ilustrátor František Muzika (1900–1974), který byl rovněž uměleckým ředitelem celého nakladatelství. V roce 1931 začalo mít ovšem Aventinum ekonomické potíže, které se nejprve projevíly zmenšením rozsahu jednotlivých čísel časopisu, následně i omezením počtu čísel v ročníku. V témže roce opustili po neshodách nakladatelství bratři Čapkové. Finanční těžkosti Aventina pak vyvrcholily v roce 1934 zastavením jeho činnosti a tím i ukončením vydávání časopisu *Rozpravy Aventina*, jehož poslední číslo vyšlo 5. 6. 1934.¹

■ Příště Zlatá Praha

¹ Při zpracování textu byly použity následující zdroje: BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-1145-9 (ePub); OSVALDOVÁ, Barbora a Jana ČEŇKOVÁ. *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*. Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2754-2; KOLAŘÍK, Karel. *Rozpravy Aventina*. Skica historie nakladatelského časopisu Otakara Štorch-Mariena. *Zprávy Spolku českých bibliofilů v Praze*, 2008, č. 2, s. 71–87.

Plzeňské noviny do roku 1850

ADAM JAŠKO | ajasko@zcm.cz

V aktuálním díle seriálu o regionálních periodikách se podíváme do západních Čech. Představíme si první pokusy o pravidelné vydávání novin, které proběhly na území Plzně do roku 1850.

Plzeň jako místo, kde fungovala první tiskárna v českých zemích, se již na konci 18. století měla dočkat periodicky vycházejících zpráv o válečných událostech podle vzoru *Wienerisches Diarium*. S pravidelně vycházejícími novinami se Plzeňané mohli seznámit v roce 1835, když začal vycházet *Pilsner allgemeines Amts- und Anzeigebblatt*. Vydával je tiskař Jan Michal Schmid (1807–1884), který byl pokračovatelem zdejšího novodobého tiskaře J. J. Morgensäulera. Tento první pokus o německy tištěný list neměl dlouhého trvání a skončil už v roce 1836.

Až březnové revoluční události roku 1848 v Evropě vzedmuly zájem o politické otázky a spolu se zrušením cenzury a zavedením tiskové svobody vdechly nový život vydávání periodického tisku. Již roku 1847 J. M. Schmid opětovně zakládá noviny, tentokrát s názvem *Pilsner Wochenblatt*. Vycházely dvakrát týdně a zprvu se snažily poskytovat čtenářům poučení a pobavení bez politických komentářů. V březnu 1848 však uveřejnily oznámení o vydání ústavy a list se od té doby stává tribunou pro výměnu názorů mezi různými politickými proudy. I po přejmenování na *Pilsner Wochenblatt* roku 1849 zájem o politické otázky trvá a do debaty přispíval svými články národnostně smířlivý nakladatel. List politická témata opouští v roce 1850 a v září téhož roku i zaniká.

První český psané noviny vydávané v Plzni se nazývaly *Posel ode Mže* a stála za nimi pobočka spolku Slovanská lípa. Ta měla široký záběr aktivit: připravovala zábavy, pořádala sbírky, zasazovala se o zlepšení výuky českého jazyka. Založení politicky orientovaného *Posla ode Mže* do tohoto portfolia zapadalo. Noviny vycházely dvakrát týdně

Foto: ZČM v Plzni

První číslo novin Posel ode Mže

ne a vedly polemiku s názory otiskovanými na stránkách *Pilsner Anzeigeru*, a to i navzdory faktu, že oba listy měly společného nakladatele J. M. Schmidu. Nacionální otázka ještě neštěpila plzeňskou společnost natolik, jako tomu bylo v následujících desetiletích.

Ranou nově nabyté svobodě byl tiskový patent z března 1849, který vydavatelům politických periodik nařizoval složit peněžní kauci, stanovoval pokuty, a dále asociační zákon, jež politický spolkový život v podstatě znemožnil. *Posel ode Mže* trpěl nejen těmito nařízeními, ale též malým zájmem předplatitelů, následkem čehož roku 1849 po šesti měsících svého vycházení zaniká. Noviny na rozloučenou vyzývají čtenáře, aby nyní ku Praze zraků svých obracely tamějších časopisů sobě zaopatřit hleděli. Na další rozvoj vydavatelské činnosti si pak Plzeň musela několik dalších let počkat. ■

Klubu dětských knihoven je 30!

2. část

ZLATA HOUŠKOVÁ | zlata.houskova@gmail.com

Třicet let se (plus minus) počítá na jednu generaci, a tak naši společnou rekapitulaci vzniku a činnosti Klubu dětských knihoven SKIP (KDK) berme obrazně jako předávání pomyslného vesla. Znovu připomínám, že mnoho věcí, které nyní považujeme za zcela samozřejmé, jsme si začátkem devadesátých let nedokázali ani představit. Knihovny, stejně jako ostatní podobné instituce, tehdy hledaly svou novou tvář. Obnovený SKIP se pro nás v té době stal vlajkovou lodí, která dávala příležitost k realizaci všech zajímavých nápadů knihovníků bez ohledu na profesní zařazení a velikost jejich mateřské knihovny. Pokračuji rozhovorem s Bobinou Blažkovou, první předsedkyní KDK.

Naše skupina plus minus dvaceti lidí na sebe začala postupně nabalovat další nadšence. Tou dobou jsme byli takovou ukázkou základních marketingových pravidel, která jsme se začínali učit – oslov jednoho, ten osloví dalšího atd. Začali jsme sprádat síť, v jejímž středu už byly nejen „matky zakladatelky“, ale i zástupkyně, postupně i zástupci „děckařů“ v terénu. Z tohoto podhoubí vznikl „mozkový trust“, tj. vedení KDK, a regionální klubka. Přibližně po dvou letech od nápadu zabývat se dětským čtenářstvím hlouběji a strukturovaně nastal čas dát našemu Klubu oficiální podobu. Většina z nás byla v té době aktivními členy SKIP, a tak bylo zcela přirozené, že jsme požádali tehdejší výkonný výbor o status odborné sekce, který jsme získali v rámci knihovnického týdne v Sobotce při Dni SKIP – 7. 7. 1994.

Zkusila bys připomenout alespoň některá jména, která jsou se založením KDK spjata?

Po 30 letech se to již nezdá tak snadné; některá jména utkvěla v obecné paměti více a dodnes se s nimi setkáváme, jiná postupně zapadla, jejich nositelky se začaly věnovat jiné činnosti nebo dožrály do seniorského věku... Nerada bych na někoho zapomněla a předem se omlouvám, pokud se tak stane. Pro mne osobně byla základem východočeská buňka, především Eva Kordová,

Setkání na Pražském hradě i za účasti tehdejší první dámy Dagmar Havlové

Alena Pospíšilová, já a další podporovatelé z regionu. Velice rychle nás doplnila Praha – Zuzka Ježková, Zlata Houšková, Marcela Macháčková a Ivana Hutařová. Aktivní byl i sever Moravy, který zastupovala především Dáša Vrchlabská, západ Čech prezentovala Helena Šlesingerová, jižní Čechy Jana Hladíková a jižní Moravu „buchlovanky“ – Mirka Čápková a Hanka Hanáčková. Středočeský region zastupovaly knihovny v Příbrami, Čelákovicih a Poděbradech. Bylo by skvělé, kdyby naše vzpomínání na začátky KDK doplnily právě ony, případně i další pamětnice... Ráda bych také připomněla spolupracovníky z řad spisovatelů a výtvarníků, kteří nám fandili

→ Před třiceti lety jsme hlavně „veslovali“, hledali nové příležitosti pro vzájemnou komunikaci knihovníků, učitelů a rodičů.

a v začátcích i nezištně pomáhali. Za všechny chci jmenovat alespoň ty, kteří už nejsou mezi námi: Jindřišku Smetanovou, Ilonu Borskou, Marii Kubátovou, Zbyňka Malinského, Vladimíra Komárka a Josefa Vágnera; velkým podporovatelem našich aktivit byl i psycholog Zdeněk Matějček.

Co považuješ za největší úspěch či přínos KDK?

Za úspěch považuji, že se nám podařilo KDK prosadit jako odbornou knihovnickou sekci a vybudovat širokou členskou základnu. Práce v klubu byla (a věřím, že stále je) velkou příležitostí pro jednotlivce ze všech typů knihoven, a to včetně těch nejmenších. Do společné práce byly prostřednictvím klubek zapojeny jednotlivé regiony, ve kterých se kromě společných klubových aktivit odehrávala i celá řada akcí místního významu.

Společně se nám povedlo vzkřísit odkaz knihovnických týdnů. Sobotecké týdny byly jednáct let naší základnou a inspirací. Dodnes děcka stále vyhledávají jičínské knihovnické dílny. Vznikly také dvě skvělé a výjimečné akce, které dávají možnost účasti každé knihovně podle vlastních schopností a možností a zároveň

umožňují mezioborovou a lokální/regionální spolupráci. Mám na mysli naprostou „topku“, kterou je stále bezpochyby *Noc s Andersenem*. Druhým je projekt s velkým dosahem a potenciálem: *Kde končí svět*. Dává knihovnám možnost uplatnit na společné téma vlastní kreativitu, aktivity, formy a metody práce. Někomu může být bližší vyjádření literární, někdo má mezi čtenáři výborné výtvarníky, někomu vyhovuje soutěž, jinému divadelní či publicistické vyjádření – prostě každá knihovna může dané téma uchopit a zpracovat podle svých potřeb, představ a možností. Hlavní garantka projektu Helenka Šlesingerová je zároveň autorkou motto (hlavní myšlenky) i literárně zpracovaného rámce pro každý ročník. A patří jí velký dík za spoustu námětů, které knihovnám během let nabídla. Celý projekt je zakončen velmi působivým a obvykle emotivním slavnostním pasováním rytířů Řádu krásného slova z řad dětí, knihovníků a autorů (spisovatelů, výtvarníků) i interpretů krásného slova (herců). O akci se zmiňuji podrobněji, protože možná nemá takovou publicitu jako *Noc s Andersenem*.

Vzpomínání jsem dnes začala úvahou o pomyslném předávání vesla nebo možná spíše kormidla. Před třiceti lety jsme hlavně „veslovali“, hledali nové příležitosti pro vzájemnou komunikaci knihovníků, učitelů a rodičů. Základem pro nás byla spolupráce, setkávání, sebevzdělávání. Současná realita má k době před 30 lety hodně daleko a zároveň s novými členy pochopitelně přicházejí nové nápady, náměty a názory. A je také jasné, že stálý kvantitativní růst činnosti a aktivit není možný. Proto si myslím, že je zapotřebí „k veslům přidat kormidlo“, tedy dát klubu nové vize. Pevné a široké základy jsou dány. Těším se na to, jak budou využity, modifikovány, zlepšeny – ku prospěchu dětí i knihoven.

Děkuji všem kolegyním i kolegům za jejich práci. Novému vedení klubu přeji, ať se aktivně chopí kormidla a co nejdříve ukáže svou vizi působení KDK SKIP v jednadvacátém století. Věřím, že při tom pečlivě zváží význam vybudovaných vztahů, struktur, vzájemné komunikace a kooperace, že využije nosné společné aktivity a nezapomene i nadále dávat prostor jednotlivcům i malým knihovnám. ■

Foto: archiv Z. Houškové

Recenze

Poutník na rozhraní věků

KUMPERA, Jan. *Jan Amos Komenský: poutník na rozhraní věků*. Uherský Brod: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, 2023. 448 s. ISBN 978-80-907125-8-4

Kniha **prof. Jana Kumpery** (* 1946), historika a odborníka na raný novověk, který působí na Pedagogické fakultě Západočeské univerzity v Plzni, o J. A. Komenském (1592–1670) vyšla poprvé v roce 1992, tehdy ke 400. výročí Komenského narození; nyní se dočkala druhého, upraveného vydání. Kumperova obsáhlá práce má podtitul, v němž je Komenský charakterizován výstižným slovem poutník. Pro Komenského dramatické osudy bylo putování příznačné: v roce 1628 musel odejít do exilu a usadil se v polském Lešně. V letech 1641–1642 pobýval v Londýně, pak do roku 1648 v Elbinku, následoval druhý pobyt v Lešně do roku 1650, následně čtyři roky v uherském Blatném Potoku; třetí pobyt v Lešně spadá do let 1654–1656; od roku 1656 až do své smrti v roce 1670 pak žil Komenský v Amsterdamu.

Ovšem putování se Komenský nevyhnul ani před rokem 1628. Narodil se na Moravě v Uherském Brodě nebo v Nivnici (otázka místa jeho narození není stále jednoznačně vyřešena). Pobýval pak ve Strážnici, v Nivnici a pravděpodobně i ve Fulneku. V letech 1608–1611 studoval na vyšší škole v Přerově, vysokoškolská studia teologie absolvoval v německém Herbornu a v Heidelbergu a léta 1614–1628 strávil postupně v Přerově, Žeravicích, Fulneku, Brandýse nad Orlicí a v Bílé Třešně, kde se v roce 1626 ukrýval díky podpoře rodiny Sadovských. Téhož roku šel do Berlína za Ladislavem Velenem ze Žerotína a dál putoval do nizozemského Haagu za Fridrichem Falckým. V roce 1627 byla v Amsterdamu poprvé vydána Komenského *Mapa Moravy*. Do vlasti se už nikdy nevrátil a patří k nejslavnějším českým exulantům.

Komenského životní peripetie však byly bohaté a dramatické bohužel též na osudové zákruty osobní. V roce 1622 mu první manželka Magda-

lena a dva synové zemřeli v Přerově na mor. V roce 1648 mu v Lešně zemřela druhá manželka Marie Dorota (Komenský se pak v roce 1649 oženil potřetí s Janou Gajusovou, dcerou českého exulanta) a v roce 1656, při vypálení Lešna, shořela Komenského knihovna, obsahující vzácné knihy a rukopisy.

Všechny tyto životní cesty popisuje autor knihy v oddíle „Život“ ve 14 kapitolách s příznačnými názvy jako „Mládí v labyrintech doby“, „Ve stínu šibenice“, „Do vyhnanství“, „K evropské slávě“, „Na cestě k všenápravě“, „Pohroma“, „Nová naděje“ či „Poslední bouře“. Poslední kapitola má název „Odkaz v prověrce času“ a sleduje Komenského odkaz od útlumu zájmu o jeho dílo přes rehabilitaci Palackým a počátky české komeniologie po oslavách z let 1871 a 1892 až po rozmach komeniologie po roce 1945 a aktuální platnost Komenského idejí. To vše je podáno přístupným jazykem v pěkné grafické úpravě s četnými vyobrazeními.

Kratší druhou část knihy tvoří „Katalog spisů Jana Amose Komenského“, který obsahuje 177 hesel. Autor upozorňuje, že *celkový počet známých prací J. A. Komenského bývá uváděn různě a pohybuje se kolem dvou set, a to z různých důvodů, mj. i proto, že sám Komenský některá svá díla zpracoval v různých jazykových verzích nebo je výrazně přepracoval, a je potom předmětem sporu, zda tyto verze počítat samostatně*. Hesla obsahují základní charakteristiku a případně vysvětlují okolnosti vzniku a dále shrnují strukturu a zaměření díla. U některých děl jsou zařazeny i citáty. Z Kumperovy knihy tak čtenář získá nejen dostatek informací o Komenského životě a významu a o jeho době, ale také o jeho rozsáhlém díle a jednotlivých spisech.

MILAN VALDEN | Milan.Valden@nkp.cz

Na festivalu v Liberci příběhy ožívají již dvacet let

RADKA VOJÁČKOVÁ | vojackova@kvkli.cz
DANA PETRÝDESOVÁ | petrydesova@kvkli.cz

Loni v červnu se v Liberci konal jubilejní 20. ročník *Festivalu dětského čtenářství*, který tradičně pořádalo Sdružení pro veletrhy dětské knihy s dalšími partnery. Festival, dříve známý pod názvem *Veletrh dětské knihy*, je týdenní akce plná knížek, workshopů, besed a autogramiád, kde se děti mohou osobně setkat se spisovateli a ilustrátory dětských knih.

Jeho cílem je posílit vztah dětí ke knihám, čteně a literatuře obecně. Ukázat, že prostřednictvím čtení lze prožít mnoho příběhů a dobrodružství a dozvědět se spoustu užasných informací nebo nabídnout neformální a nenásilný způsob vzdělávání a rozvíjení čtenářské gramotnosti.

V posledních letech probíhá festival na několika místech – v liberecké knihovně, v Kině Varšava, v Oblastní galerii, na náměstí Dr. Edvarda Beneše a v Naivním divadle. Program je rozdělen na dopolední pro školní třídy a odpolední pro veřejnost. Nedílnou součástí jsou výstavy, divadelní představení, výtvarné dílny a dílny čtení a také prodej dětských knih malých i větších nakladatelů. Programovou stálicí je Listování, scénické čtení pod taktovkou Lukáše Hejlíka.

A jaký byl tedy jubilejní 20. ročník? Celý festival se nesl v duchu tématu „Příběhy ožívají“. Příběhy ožily nejen na mnoha festivalových místech, ale i v ulicích města. V literárně výtvarných dílnách jsme nechali ožít i starší příběhy, které již prověřil čas a mnoho čtenářů.

V Krajské vědecké knihovně v Liberci, která byla centrem festivalového dění, se uskutečnily besedy a workshopy pro školní skupiny s předními českými tvůrci dětských knih, např. s J. Hugo Šlikem, P. Braunovou, L. Hlavinkovou a mnoha dalšími autory. V odpoledních hodinách bylo pro malé diváky připraveno divadelní představení *Příběhy malé Lupitiny González* v podání divadla Loutky bez hranic a následná výtvarná dílna s výrobou loutek. Dětem se představila společ-

Foto: archiv KVK v Liberci

Momentka z workshopu *Trnková zahrada*

nost Redmio se svou aplikací *Živé čtení*. Děti si v knihovně po celou dobu festivalu mohli zahrát pátrací hru *Oživlý Gamebook*. Jejich rodiče se zatím mohli inspirovat na Mraveništi knih s Mravenčí chůvou, která připravila i seminář pro pedagogy na téma třídních knihoven. Na festivalu si děti mohly vyzkoušet pod vedením zkušených hráčů řadu deskových her.

Velký úspěch zaznamenala tzv. Literatour – literární procházka s pirátem Kolískem. V průběhu cesty se četla kniha Václava Čtvrťka, zpívalo se, hrálo a děti přitom i poznávaly zajímavá místa Liberce. Putování končilo v knihovně, kde byli malí účastníci odměněni festivalovou knihou *Roztodivný hláskovník*.

Příběhy ožila také další festivalová místa. V Oblastní galerii se uskutečnily výtvarné workshopy, v Kině Varšava a nově i v Naivním divadle děti shlédly scénické čtení či filmové zpracování

Mikulášových patálií. Kavárna Pošta ožila literárně – výtvarnými dílnami. V malých, tematicky vyzdobených kójích děti pracovaly na festivalové knize *Roztodivný hláskovník*, pod jejich rukama ožila i klasická díla *Zahrada* a *Čarodějův učeň*. Na náměstí Dr. E. Beneše se představily soubory z mateřských a základních škol.

Festival si za dobu konání našel své publikum. Považuje se už za tradiční součást liberecké kulturní scény – svědčí o tom též slušná návštěvnost, která atakovala hranici 3000 návštěvníků. Velkou část tvořily školní třídy. Celkem se na festival sjelo 122 tříd z 38 různých škol a koutů Libe-

reckého kraje, které si mohly vybrat z bezmála stovky programů.

A co nás čeká v roce 2024? Pro letošní rok jsme vybrali téma „Příběhy v bublinách“ – tedy komiks. Tématu přizpůsobíme programovou skladbu, soutěže i výstavy. Nadšence mangy bude určitě zajímat výstava tchajwanského ilustrátora a tvůrce komiksových příběhů. V prostorách knihovny se pokusíme soustředit přední nakladatele dětské komiksové tvorby. A stranou nezmůžeme ani komiksové tvůrce.

Podrobné informace jsou pro zájemce k dispozici na adrese www.veletrhdetskeknihy.cz. ■

Výstava READ – bizarní knihovna v Kunsthalle Praha

YVETTA HYNČICOVÁ | yvetta.hyncicova@mlp.cz

Kunsthalle Praha se na pět měsíců proměnila v knihovnu. Výstavu READ, která probíhá v moderním uměleckém prostoru na Klárově od 16. 11. 2023 až do 22. 4. 2024, má na svědomí skandinávské umělecké duo Elmgreen & Dragset. Na ploše 900 m² návštěvníci uvidí knihy, sochy, plastiky, obrazy či celou Knihovnu nevypůjčených knih.

READ má podobu fiktivní knihovny, jejíž regály a přilehlé prostory zaplnila umělecká díla s knižní tematikou od surrealismu přes Fluxus až po současnost. Vystavená díla přibližují myšlenku knihy nejen jako textu, ale také jako fyzického objektu, píše se v úvodu digitálního průvodce výstavou. Ta představuje práce 60 mezinárodních umělců ze sbírky Kunsthalle Praha i mimo ni. Kurátory výstavy jsou právě Elmgreen a Dragset ve spolupráci s Christelle Havranek (hlavní kurátorka Kunsthalle Praha) a Barborou Ropkovou (kurátorka sbírky Kunsthalle Praha).

READ je první velká výstava norskodánského duo v Praze a oslavuje literární dědictví metropole. Na této výstavě ale nejde příliš o čtení jako takové, nýbrž spíše o čtení intuitivní: o zkoumání interpretací, učení se a porozumění. Nejde tedy

pouze o to si exponáty prohlédnout, ale hlavně se nad nimi zamyslet. Výstavu READ ocení zejména lidé libující si v minimalismu, bizarnosti a s detektivním smyslem, jelikož v ní nenajdete moc popisek. Musíte se zorientovat v papírovém letáčku nebo můžete použít digitálního průvodce, kterého snadno získáte do svého mobilu načtením QR kódu.

S výstavou READ se poprvé potkáte už ve foyer Kunsthalle, kde cestou do šatny narazíte na participativní umělecké dílo *Knihovna*. To přímo vyzývá návštěvníky k nadepsání prázdných hřbetů knih vlastními tituly. Vzniká tak dynamická instalace zachycující pomíjivé znalosti, osobní zkušenosti a okamžité nápady.

Prvním klasickým výstavním prostorem, do kterého návštěvník vstoupí, se nachází hned v sute-

rénu. Už cestou po schodech se před ním rozprostře na pohled podivná knihovna. Možná budete chvíli přemýšlet, co je na ní divného – knihy otočené hřbety dolů, tedy tak, abyste nepoznali, o jaké tituly jde. Jedna celá police je věnována sbírce knih s vyobrazením *Poutníka nad mořem mlhy*, stěžejního díla romantického umění od Caspara Davida Friedricha, na obálce. *Shromážděním těchto knih* Chicagské centrum pro studium Caspara Davida Friedricha *demonstruje, jak jsou konkrétní umělecká díla využívána k vizuálnímu ztvárnění určitých témat, a dokumentuje, jak se tato témata mohou v průběhu času měnit*, uvádí se v oficiálním letáčku k výstavě. Regál obsahuje na 51 knih od odborných publikací o romantismu přes moderní seberozvojové a filozofické knihy po díla hlásící se k nacionalistickým a rasově nadřazeným hodnotám.

Suterén je opravdu plný exponátů, takže se může stát, že některý z nich unikne vaší pozornosti. Ve výstavním prostoru je množství malých dílek schovaných v regálech či mezi nimi, na nejvyšším bodě dlí malá nedosažitelná kolekce knih o horolezectví v češtině připomínající siluetu hor a v rohu za pomyslnou recepcí najdete interaktivní *Transfeministické zavazadlo*. To má podobu tří kufrů plných knih, kterými se návštěvníci můžou přehrabovat, a krátkého filmu promítaného na zeď. (O tom, že na knihy můžu sahat, jsem se samozřejmě kvůli absenci fyzického popisku dozvěděla až doma při dočítání digitálního průvodce. Kdybych totiž měla každý exponát studovat s digitálním průvodcem na místě, patrně v Kunsthalle nocuji. A už tak jsem odcházela jako poslední.)

Je načase přesunout se do horní části výstavy v prvním patře. Ta připomíná galerii o poznání více než suterén. Nachází se zde několik vitrin a obrazů na zdech, všechno ale bez tradičních popisek. (Musím se přiznat, že tady už u mě problém s orientací mezi exponáty nastoupil v plné míře.) Pokud jste v suterénu rozluštili spojitost všech vystavovaných předmětů s knihovnou a čtením, tady už budete mít místy trochu problém ji najít. Ale tahle výstava je hodně o zapojení vlastní fantazie a domyšlení souvislostí, tak třeba v tom budete úspěšnější než já.

Jako začínající knihovnici mě v tomto patře samozřejmě nejvíce zaujala *Knihovna nevypučených knih*. Je to místně specifická instalace

tvořená knihami z Městské knihovny v Praze, které nebyly nikdy vypůjčeny. Tím se dá podle autorky poukazovat na témata a znalosti, které veřejnost přehlíží. *Veřejná knihovna je pro mě trochu jako muzeum, protože jejím posláním je shromažďovat a uchovávat*, nechala se slyšet autorka Meriç Algün. Existence a plnost tohoto regálu ale možná není až takové mystérium, jelikož mnoho zdejších exemplářů jsou třeba cizojazyčné odborné publikace, o které logicky nemusí být mezi pražským čtenářstvem takový zájem.

Další pozoruhodností k zamýšlení je sbírka padesáti nejvíce zakázaných knih ve školách ve Spojených státech amerických. Ty společně utvářejí portrét témat, která se americká pravice snaží kontrolovat. Jde zejména o knihy s tematikou rasy, pohlaví, sexuality, politiky a sociální třídy.

Výstava READ je doplněna o projekce v KunstKině každou poslední středu v měsíci, přednášky jednotlivých autorů a workshopy. Kunsthalle Praha k ní také vydá bohatě ilustrovaný katalog výstavy s eseji.

Elmgreen & Dragset – Ovoce poznání (Fruit of Knowledge) materiál: knihy, bronz a silikon

Foto: archiv Kunsthalle Praha

Umělecké duo Elmgreen & Dragset

- Michael Elmgreen se narodil v roce 1961 v Kodani, Dánsko
- Ingar Dragset se narodil roku 1969 v Trondheimu, Norsko
- jako umělecké duo pracují od roku 1995
- jejich dílo zkoumá vztah mezi uměním, architekturou a designem
- pracují a žijí v Berlíně
- jejich tvorba je známá svým vtípem a podvrtným humorem a také se zabývá sociálními a kulturními otázkami
- READ je jejich první velká výstava v Praze

Události

Bibliotheca academica 2023 věnovaná problematice open science

MARIE OTAVOVÁ | Marie.Otavova@uhk.cz

Co přinesla konference vysokoškolských knihoven *Bibliotheca academica* (BA), která se uskutečnila na přelomu října a listopadu 2023 v pohádkově krásném Jindřichově Hradci? Hlavním pořadatelem byla spolu s Asociací knihoven vysokých škol ČR (AKVŠ) Fakulta managementu VŠE v Jindřichově Hradci. Ústředním tématem obou konferenčních dnů byla „otevřená věda“ (open science, OS).

Konference se účastnilo 195 účastníků, z nich 162 byli zaměstnanci 19 akademických knihoven a sedmi dalších odborných pracovišť. Konference se účastnilo 20 přednášejících a celkem 33 zástupců sponzorských firem. BA se může pochlubit i mezinárodní účastí, samostatnými přednáškami ji obohatili Magda Schwandt z Univerzity of Osnabrück, generální ředitel společnosti Clarivate Yariv Kursh a Helena Paczuska ze společnosti Elsevier. Navštívilo ji celkem 15 zahraničních hostů. Které stěžejní příspěvky zazněly a jaký doprovodný program byl vybrán pro účastníky konference?

Hudební vystoupení v Rytířském sále zámku Jindřichův Hradec Foto: Johana Kratochvíla, signatura.cz

První konferenční den – úterý 31. 10.

Účastníky konference přivítal místopředseda VV AKVŠ Jan Kříž, děkan Fakulty managementu VŠE v Jindřichově Hradci doc. Vladislav Bína a vedoucí Ústřední knihovny této fakulty Věra Kubátová. První blok přednášek **Otevřeně? – záměry, dopady, procesy** zahájil Milan Janíček z UK přednáškou *Role knihoven v prostředí otevřené vědy*. Představil základní priority otevřené vědy a zabýval se otázkou, jakou roli v oblasti práce s informacemi a jejich šířením, ověřováním a využíváním získávají vysokoškolské knihovny. Jako nový požadavek kladený na otevřenou vědu zmínil požadavek směřující ke zlepšení ověřitelnosti a opakované využitelnosti vědeckých výstupů. Konstatoval mj., že v ČR do-

sud postrádáme národní politiku OS a v současné době čerpáme z mezinárodních standardů OS. Prioritním úkolem je dostat se na evropskou úroveň OS a aktivně se zapojit do nastavování podpory OS v oblasti vytváření plánů správy dat, přímé podpory výzkumníků, vhodného využití scientometrie, zapojení občanů do vědeckých výzkumů (citizen science) a zavedení jasných pravidel pro správu výzkumných dat.

Další příspěvek *Data, informační zdroje, vzdělávání: otevřenost a propojenost v evropském kontextu* přednesl propagátor otevřené vědy a otevřených dat Ondřej Profant, náměstek a nyní poradce místopředsedy vlády pro digitalizaci. Ve svém příspěvku se věnoval kvalitě,

Prohlídka knihovny Fakulty managementu VŠE v Jindřichově Hradci

Foto: Marie Otavová

přístupnosti a potřebě vzájemné propojenosti dat v mezinárodním kontextu (interoperabilita dat). Zabýval se motivací k využívání datových sad s vysokou přidanou hodnotou, dataspace – oborově dělenými datovými sadami včetně jejich ukládání do Národního katalogu otevřených dat a Lokálního katalogu otevřených dat. Upozornil rovněž na přípravu zákona o správě dat veřejného sektoru, který by měl ošetřit pravidla pro vnitřní práci s daty, včetně řízeného přístupu. V oblasti správy otevřených dat vnímá knihovníky jako informační specialisty se silnou regionální působností, schopností propojovat veřejný a akademický sektor a knihovny jako místa propojování vědy a veřejně dostupných informací.

Osvěžení přinesla sponzorská prezentace *The impact of Gen AI on Academic Libraries* generálního ředitele Yariv Kurshe ze společnosti Clarivate, který upozornil na zlomový okamžik a novou kapitolu ve vývoji technologií, který se bezprostředně týká akademických knihoven v souvislosti s uplatněním umělé inteligence (AI).

Poslední přednášku prvního bloku *Za hranicí předplatného – otevřené zdroje knihoven* přednesla Lucie Panchártek Suchá z UK. Věnovala se problematice, kterou řeší vysokoškolské knihovny v souvislosti s výběrem volně dostupných zdrojů, jejich dohledatelností, přiměřeností rozsahu v případě datových sad, a otevřela problematiku potenciálu využití volně dostupných zdrojů pro výuku i další výzkum.

Zpestřením konference byla prohlídka knihovny Fakulty managementu VŠE ve společnosti vedoucí knihovny Věry Kubátové. Účastníci si mohli detailně prohlédnout nadčasově pojedené prostory se spoustou individuálních studoven a relaxačních zón.

Odpolední program přinesl celkem čtyři participativní workshopy: *K čemu nás volají nová knihovnická povolání*, *Nástroje pro podporu a tvorbu odborného textu*, *Centralizace dílčích knihoven – případová studie MENDELU* a *Akvizice otevřených zdrojů*.

Druhý blok s názvem **Otevřeně? – očekávání a služby** otevřela sponzorská prezentace firmy EBSCO a následovala přednáška Hynka Roubíka z ČZU *Vědci a knihovna na cestě k open science*. Ta přinesla odpovědi na otázky spojené s tím, jak se promítají změny ve vědeckém výzkumu do potřeb vědeckých pracovníků a jaké služby a zdroje mohou knihovny poskytovat, aby vědcům usnadnily jejich práci v kontextu otevřeného výzkumu.

Velký zájem účastníků konference si získala prezentace Magdy Schwandt z Univerzity v Osnabrücku – *Pohled na roli odborného knihovníka v OA (open access)*. Magda Schwandt pracuje na této univerzitě v knihovně Evropského právního institutu a přinesla řadu příkladů, jakým způsobem podporují vědecké pracovníky publikující v režimu otevřeného přístupu. Popsala náročnost uzavření Transformační smlouvy se společnostmi Elsevier, Wiley a Nature, které umožňují autorům díky doložkám slevy na publikování.

Na závěr prvního dne nás čekal překvapením nabitý společenský večer v Rytířském sále zámku v Jindřichově Hradci, kde zazněly skladby Adama Michny z Otradovic, které pro tuto příležitost nastudoval sbor tvořený členy Fakulty managementu VŠE. Dalším překvapením byly večerní prohlídky středověké hradní kuchyně a rondelu, který sloužil jako reprezentační sál pro setkávání s nejvýznamnějšími hosty, kterými v minulosti bývali králové a císařovna Marie Terezie, ale tentokrát účastníci BA. Tato prohlídka navázala na pondělní doprovodný program, kdy se v den příjezdu mohli účastníci konference seznámit s nejvýznamnějšími skvosty tohoto historického města jako jeho historickými objekty, fondy Muzea Jindřichohradecka a zdejšího Státního oblastního archivu, navštívit Dům gobelínů a prohlédnout si druhou největší gobelínovou manufakturu v Čechách a na Moravě nebo obdivovat kostel Jana Křtitele, který náleží k nejstarším stavbám regionu a pyšní se vzácnými malbami opředenými tajemnými příběhy.

Druhý konferenční den – středa 1. 11.

První blok **Projekty a události, které hýbou světem českých VŠ knihoven** zahájila dynamická prezentace *Projektu CARDS: odstartováno, le-tíme*. Hlavní odborný garant projektu CARDS Jakub Štogr a odborná garantka projektu Petra Kubálková (oba NTK) zrekapitulovali, co se od zahájení tohoto dosud nejnáročnějšího projektu vysokoškolských knihoven a dalších odborných pracovišť dosud podařilo zrealizovat, v jaké fázi se projekt nachází, kdy se předpokládá vysoutěžení dodavatele společné platformy nové generace, kolik účastníků své zapojení do projektu v současné době potvrdilo a co je nezbytné připravit před migracemi dat z jednotlivých institucí.

Přednáška Dagmar Hanzlíkové (UK) *Podpora open science, aneb Do knihovny nejen pro knihy* se věnovala příležitosti akademických knihoven zapojit se do podpory vědeckých pracovníků s celou řadou nových služeb.

Také prezentace tří autorek-jednatelek VV AKVŠ Hany Landové, Terezy Schwarzové Matýskové (MU) a Pavly Vízváry (MU) *Informační vzdělávání jako součást strategie VŠ, role vedení knihovny a postřehy z praxe* představila, jak může probí-

hat navazování spolupráce v oblasti vzdělávacích aktivit mezi knihovnami a vedením vysokých škol. Přednáška přinesla cenné zkušenosti o předávání informací učícími knihovnicemi a změně způsobu, jakým je informační vzdělávání začleněno do studijní reality našich studentů.

Příspěvek Hany Heringové a Hany Šmídové shrnul aktivity Národního centra pro perzistentní identifikátory, zejména činnosti center ORCID a DOI, a zdůraznil výhody, které jednoznačná identifikace autorů a zveřejnění výsledků vědecké práce pro šíření OS představují.

Během odpoledního **Bloku dobré praxe z knihoven** zazněly tři příspěvky – Lucie Korhoňová (ČVUT) seznámila s výsledky využívání citačních databází *Knihovna jako partner při využívání a prezentaci dat z Web of Science*, Ludvík Steiner se ve své prezentaci *Základy a záhady: pohledy vědců na otevřená data* zabýval problematikou povinností spojených se zveřejňováním otevřených dat včetně ukotvení těchto zásad ve směrnici. A na závěr vysvětlila Štěpánka Běhalová z Muzea Jindřichohradecka, jak se naplňuje *Komunitní role knihoven muzeí a galerií* a představila fondy obou institucí nejen z hlediska rozsahu fondů, historické a umělecké hodnoty, ale také badatelského využití s posilováním osobních a komunitních vazeb.

Zcela zásadní téma v oblasti OS a zjednodušení a ujednocení katalogizačních sdílených záznamů přinesla Barbora Drobíková (UK) ve svém příspěvku *Otevřeme knihovní data světu? A co má smysl?* Na příkladu zahraničních vysokoškolských knihoven představila soudobé trendy v oblasti formátů knihovních propojených dat (linked data) zejména BIBFRAME pro katalogizační praxi v českém prostředí.

Konferenci zakončil a krátce zhodnotil místopředseda VV AKVŠ Jan Kříž, který poděkoval Věře Kubátové z Knihovny Fakulty managementu VŠE v Jindřichově Hradci a Lence Bělohoubkové z VŠE v Praze za úspěšnou organizaci konference. Ředitelka univerzitní knihovny Jarmila Dvořáčková z Ostravské univerzity pozvala přítomné na BA 2024. Tím bylo odtajněno místo konání a zveřejněn termín příští konference, který byl stanoven na 7.–9. 10. 2024. Více informací naleznete na <https://www.akvs.cz/akce/akce-2023/ba-2023/>.

Jak využít exteriér budovy knihovny na přírodní zahradu

(komunitní zahrady knihoven)

1. část

DANA VÁCLAVÍKOVÁ | dana.vaclavikova@volny.cz

Městské knihovny nejsou pouze o knihách, ale o spojení lidí a obohacování komunity. Jednou z cest, jak mohou pracovníci knihoven posílit toto spojení a přispět k rozvoji společenského života, je využití okolních pozemků k vytvoření komunitních zahrad. Tyto zahrady nejsou jen pro pěstování rostlin, ale také pro budování komunity, sdílení znalostí a podporu ekologických hodnot. Tímto textem zahajujeme nový tematický cyklus.

Možnosti využití pozemku okolo knihovny

Většina knihoven disponuje venkovní plochou, která může sloužit jako ideální prostor pro vytvoření komunitní zahrady. Představme si, jak může tato transformace přinést nový rozměr a obohatit život v komunitě.

Na začátku úvah je potřeba se zamyslet a zodpovědět důležité vstupní otázky, se kterými vám může pomoci i architekt. Odpovědi budou sloužit jako dobrý základ pro zadání projektu přeměny zahrady.

I. Definování současného stavu

Začněte zhodnocením současného využití pozemku. Jaké skupiny lidí se zde scházejí? Jak se pozemek využívá? V čem současná podoba pozemku nevyhovuje? Proč? Co by se dalo zlepšit? Tato analýza poslouží jako výchozí bod pro návrh projektu.

II. Transformace na komunitní zahradu

Následují příklady využití prostoru pro komunitní zahradu:

Většina knihoven disponuje venkovní plochou, která může sloužit jako ideální prostor pro vytvoření komunitní zahrady. Představme si, jak může tato transformace přinést nový rozměr a obohatit život v komunitě.

Na začátku úvah je potřeba se zamyslet a zodpovědět důležité vstupní otázky, se kterými vám může pomoci i architekt. Odpovědi budou sloužit

jako dobrý základ pro zadání projektu přeměny zahrady.

III. Definování současného stavu

Začněte zhodnocením současného využití pozemku. Jaké skupiny lidí se zde scházejí? Jak se pozemek využívá? V čem současná podoba pozemku nevyhovuje? Proč? Co by se dalo zlepšit? Tato analýza poslouží jako výchozí bod pro návrh projektu.

IV. Transformace na komunitní zahradu

Následují příklady využití prostoru pro komunitní zahradu.

1. Místo vzdělávání a kreativity

Pracovníci knihoven mohou propojit aktivity v zahradě s běžnými knihovními programy. Například organizování čtenářských klubů pod širým nebem, vytváření tematických zahrad inspirovaných oblíbenými knihami či pořádání literárních festivalů v zeleném prostředí. Na pozemku mohou vzniknout zákoutí pro četbu a kreativní činnosti venku. Vhodný mobiliář jsou lavičky, stoly s lavicemi, zavěšené sítě, dřevěné podesty se stínící plachtou nebo kryté pergoly.

Obecní knihovny mají potenciál rozvíjet dovednosti obyvatel. Tato místa mohou také podporovat tvůrčí aktivity, například vytváření uměleckých instalací v rámci zahrady, a tím podporovat místní umělce a řemeslníky. Umístění soch, instalací a uměleckých děl do pro-

Foto: archiv D. Václavíkové

Kurz vaření na komunitní zahradě

středí zahrady může obohatit vizuální stránku místa a podpořit kreativitu v komunitě.

2. Pěstební zahrada jako zdroj čerstvých potravin

Komunitní zahrady nabízejí příležitost k pěstování čerstvých potravin přímo v srdci města. Místní obyvatelé mohou společně pracovat na vytvoření udržitelného zdroje ovoce, zeleniny a bylin, což má nejen zdravotní, ale i ekonomické benefity. Přemýšlejte o pěstebních záhonech, kompostéru, pracovních stolech a místu pro úschovu zahradního nářadí.

3. Ekologická výchova dětí

Zahrady mohou posloužit jako výukový nástroj pro mladší generace. Vytváření vzdělávacích programů zaměřených na školy může dětem přiblížit význam udržitelnosti, péče o životní prostředí a zemědělství. Vhodný mobiliář jsou lavice umístěné v kruhu, malý amfiteátr nebo sedací špalcky, kde žáci budou moci vyslechnout výklad.

4. Kurzy a workshopy

Komunitní zahrady mohou být místem setkávání pro různorodé skupiny lidí. Zavedení společných aktivit, jako jsou workshopy o zahradničení, kurzy vaření z čerstvých ingrediencí a sdílení zkušeností s pěstováním, mohou posílit vztahy mezi občany a poskytnout platformu pro výměnu nápadů. Pro kurzy bude vhodné umístit na zahradu velký stůl s lavicemi se zastíněním.

5. Spolupráce s místními školami

Pracovníci knihoven mohou navázat partnerství s místními školami a vzdělávacími institucemi. Společné projekty mohou zahrnovat výlety do zahrady, vzdělávací programy a spolupráci na environmentálních projektech, což posílí propojení knihoven se vzdělávacími institucemi v komunitě.

6. Místo pro společenská setkávání

Komunitní zahrady mohou sloužit jako ideální prostor pro pořádání společenských akcí a událostí, které spojí obyvatele okolí dané knihovny. Pikniky, hudební festivaly nebo třeba pouhé setkání na čerstvém vzduchu mohou posílit sounáležitost a vytvořit příjemné prostředí pro komunitní interakce.

Vhodné prvky pro místo setkávání jsou například venkovní amfiteátr, altán, přístřešek nebo ohniště.

7. Zahradu jako klidová oáza

Vytvoření komunitní zahrady kolem (městské) knihovny může mít pozitivní dopad na místní životní prostředí. Stínění, zákoutí a místa pro fantazii můžete vytvořit pomocí zeleně. Stromy, keře a trvalky budou hlavní náplní zahrady a budou mít ekologický vliv na okolní prostředí. Zahrady mohou sloužit jako zelená plíce, která absorbuje uhlík a produkuje kyslík. Dále mohou pomoci snižovat teplotu v okolí a podporovat biodiverzitu.

Transformace okolí městských knihoven na komunitní zahrady představuje vzrušující příležitost pro obohacení společenského života. Pracovníci knihoven hrají klíčovou roli v motivaci komunity k aktivnímu zapojení do této iniciativy. Jejich oddanost a entuziasmus mohou přinést dlouhodobé pozitivní změny, které posílí propojení lidí, podpoří udržitelnost a vytvoří prostor pro společně prožívání krásy zahrady. Je čas rozkvést a společně tvořit lepší budoucnost! ■

Pokračování příště na téma: Koho a jak zapojit do přeměny okolí knihovny

Knir (konečně) vyrostla

PAVEL ZAJÍC | zapa@knir.cz

Zrekonstruovaná a dostavěná budova Městské knihovny v Rožnově pod Radhoštěm (podle místní kampaně „Knir“) byla slavnostně otevřena pro veřejnost v neděli 15. 10. 2023. Než k tomu došlo, uplynulo bezmála (konkrétně bez dvou měsíců) třicet let. Třicet let argumentací a snahy o rozšíření prostor knihovny.

Začátek...

Příběh započal otevřením zrekonstruované vily na Bezručově ulici v prosinci 1993. Tehdy byla na prostory knihovny rekonstruována chátrající vila, která do té doby sloužila jako mateřská škola. Původní rekonstrukce byla rozvržena do tří etap: rekonstrukce starého objektu, přístavby a sado- vých úprav s venkovní čítárnou, z nichž byla dokončena pouze etapa první, tedy rekonstrukce vily z roku 1914.

Knihovna v této podobě disponovala podlahovou plochou cca 430 m² a nebyla bezbariérová. Pro město Rožnov pod Radhoštěm, ve kterém žije zhruba 16 000 obyvatel, byla takováto plocha pro knihovnu nedostatečná. Proto v podstatě od otevření zrekonstruované budovy v roce 1993 se vedení knihovny neustále snažilo přesvědčit svého zřizovatele o potřebnosti dokončení a realizaci přístavby ke stávajícímu objektu, avšak bezúspěšně. Navíc povodně v roce 1997, při kterých byl objekt knihovny zatopen, ukázaly na nevhodnost původního řešení přístavby – tj. zčásti podzemní přístavby k původnímu objektu.

Objekt knihovny je samostatně stojící, zaujímá strategicky vhodnou polohu ve městě na křižovatce komunikačních cest, není vzdálen od centra města, v jeho blízkosti se nachází důležitá infrastruktura (poliklinika, základní umělecká škola, základní škola), v bezprostřední blízkosti stojí autobusová zastávka pro nástup i výstup, leží u městské páteřní komunikace, tedy má vhodnou polohu pro místní i přespolní. Plocha pozemku má výměru 3000 m², je tedy dostatečná pro přístavbu k původnímu objektu vily. Nadto objekt i pozemek jsou ve vlastnictví města.

Všechny shora uvedené skutečnosti sloužily v průběhu let jako argumenty proti záměru instituci knihovny přesunout do jiných prostor, případně při hledání jiného stavebního pozemku, kde by knihovna mohla být vybudována nově od základu.

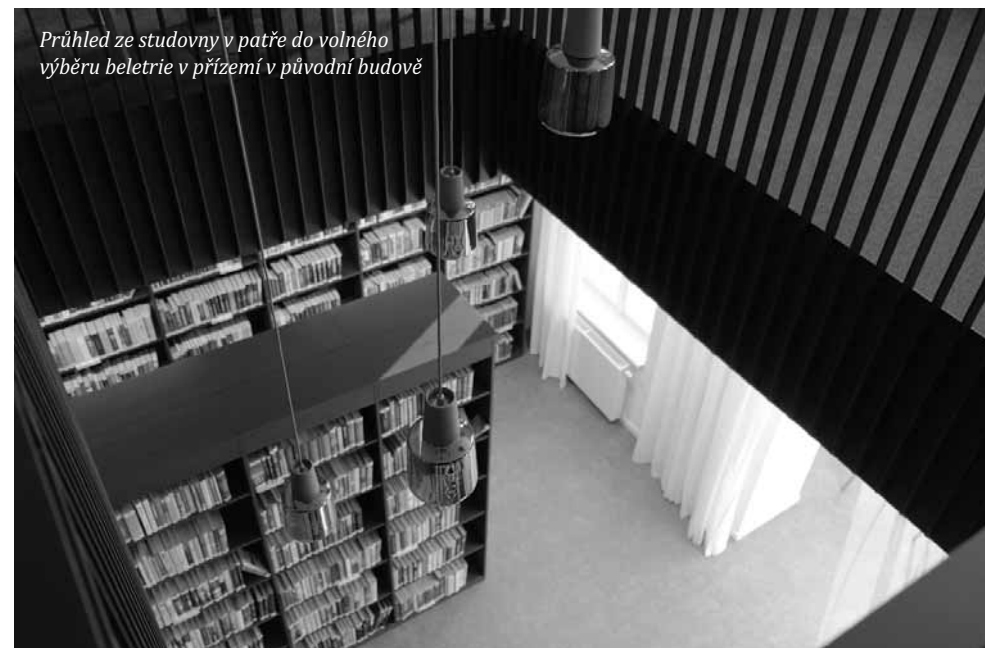
2014 – rozhodnutí pro knihovnu

Argumentům navzdory vyhlásilo město Rožnov v roce 2009 ideovou soutěž na řešení tzv. víceúčelového kulturního centra, jehož součástí by byl také objekt knihovny. Tedy knihovna by se podle tohoto záměru přesunula ve městě o cca 300 metrů, nicméně stala by se součástí většího kulturního celku. Vítězem této ideové soutěže se stal brněnský ateliér Kuba & Pilař, avšak jejich řešení, které počítalo se třemi samostatnými objekty (kulturní dům, galerie, knihovna) propojenými podzemním parkovištěm, bylo natolik finančně nákladné (kalkulovaná cena přesahovala 400 milionů korun), že zdaleka přesahovalo možnosti města takovýto projekt ufinancovat.

Z této zkušenosti vyplynulo, že původní a knihovnický podporovaný záměr, tedy přístavba a nyní již také nová rekonstrukce objektu původní vily, bude pro realizaci méně nákladný a reálnější.

Na pozadí těchto událostí a všedních provozních problémů se knihovna ve své činnosti profilovala jako výrazně komunitní informační instituce otevřeně naslouchající občanským potřebám obyvatel města. Iniciovala a realizovala řadu – na tehdejší dobu mezi knihovnami ojedinělých – setkání politické reprezentace s občany (diskusní fóra, předvolební fóra), věnovala se

Průhled ze studovny v patře do volného výběru beletrie v přízemí v původní budově

dlohodobému projektu mapování místní paměti v projektu „Město v mé paměti“, intenzivně vzdělávala děti a mládež v komplexně uchopeném konceptu informačního vzdělávání nejen na území města Rožnova, ale také v rámci mikroregionu Rožnovsko. Výčet zajímavých projektů a aktivit by byl dlouhý a tento článek není primárně o nich, nicméně těmito aktivitami si knihovna získávala a stále získává silnou pozici mezi občany.

Právě pro zesílení povědomí o nutnosti rekonstrukce a přístavby k objektu knihovny mezi obyvateli města se pod hlavičkou knihovnický iniciované kampaně *Knir roste*, tj. Knihovna Rožnov roste, uskutečnila řada happeningů jako „Čtenářský štrůdl“ či „Otevření knihobudky“ na náměstí, v místních novinách *Spektrum Rožnovska* je pravidelná rubrika informující o problémech, novinkách a aktivitách v knihovně.

Silná občanská podpora knihovny ještě neznamenala podporu politickou. Ta se začala jevit teprve po komunálních volbách v roce 2014, kdy se nové vedení města shodlo na programovém prohlášení, ve kterém byly jako hlavní investiční priority stanoveny dvě stavby: knihovna a víceúčelové kulturní centrum. Zároveň bylo rozhodnuto, že obě stavby budou řešeny prostřednictvím otevřené architektonické soutěže pod záštitou České komory architektů.

Knihovna byla vyzvána k předložení svých požadavků na nové prostory. V rámci uspořádání knihovny bylo důležité uvědomit si a formulovat, kam se knihovna má v budoucnu ubírat s ohledem na místní podmínky a aktuální trendy v knihovnictví. Také bylo potřeba kvantifikovat požadavky nejenom na podlahové plochy, ale v podstatě na celý provoz knihovny. Vycházeli jsme z aktuální (11/2014) technické normalizační informace ISO/TR 11219 (Informace a dokumentace – Kvalitativní podmínky a základní statistika pro budovy knihoven – Plocha, funkčnost a design). Samozřejmě bylo důležité načerpat inspiraci i v (nejen) nově rekonstruovaných knihovnách (Třinec, Vsetín, FF MU, Knihovna Jiřího Mahena v Brně a jiných). Tato fáze trvala cca šest měsíců. Byl ustaven tzv. výrobní výbor pro knihovnu, který je sestaven ze zástupců politických stran, dotčených pracovníků městského úřadu, odborných komisí při radě města a zástupců knihovny. Za knihovnu byly výrobnímu výboru předloženy požadavky ve variantách optimálních a minimálních (kdy to ještě má smysl) požadavků. Na nejednoduchých jednáních byla stanovena konečná cena, kterou je město ochotno za projekt knihovny zaplatit, a to ve výši minimálních požadavků. V rámci architektonické soutěže pak byl tento limit stanoven obestavěným objemem.

Urbanisticko-architektonická soutěž

Soutěž byla vyhlášena v létě 2016 jako jednofázová veřejná urbanisticko-architektonická soutěž, jejímž předmětem ... bylo zpracování architektonického návrhu přístavby knihovny v Rožnově pod Radhoštěm. Návrh zahrnoval jak novou přístavbu, tak nutné stavební úpravy stávající budovy. Mimo prostorového, provozního a funkčního uspořádání řešil návrh také estetickou podobu objektu a úpravy souvisejících ploch veřejného prostoru dle soutěžních podmínek, a to zejména při dodržení ekonomických možností vyhlášovatele.

Odborná porota vybírala z 18 soutěžních návrhů. Vítězným návrhem se stal návrh studia Čtyřstěn – Ing. arch. Karla Kubzy, Ing. arch. Milana Joji a Anny Bařinové, jehož hlavní předností je chytré urbanistické řešení, které díky situování přízemní diagonály uvolňuje zbývající části pozemku pro související provozy – vstupní piazzeta přinášející novou kvalitu veřejného prostoru, klidná částečně stinná zahrada a přehledně řešené parkoviště. ...Dalším kladem projektu je vzájemný vztah historického vícepodlažního objektu a přízemní přístavby. Obdobně jednoznačně a srozumitelně je řešena dispozice, která vychází ze základní kompozice a skvěle využívá vazeb na okolí a zároveň umožňuje potřebnou míru variability. Konstruktivní a technické řešení je soudobé a odpovídá požadavkům očekávaného provozu. Návrh má předpoklad splnit finanční limit zadavatele. Z pohledu energetické úspornosti je návrh podmíněčně vhodný k dosažení pasivního energetického standardu.

Studio Čtyřstěn bylo vyzváno k dopracování projektu pro stavební povolení, následně projektu pro realizaci stavby. Začala další strastiplná a více než šestiletá cesta s nejistým koncem! V jejím průběhu slábne politická podpora (nastává rozpad politické koalice), hledají se dotační prostředky, jimiž je podpora zastupitelů podmíněna, řeší se COVID a jeho dopady, proměňuje se nálada ve společnosti a také chování uživatelů knihoven.

Projekt je dopracován, schválen a jsou získány dotace: na rekonstrukci a přístavbu městské knihovny se podařilo získat dotační podporu

Pohled ze zadu na již hotovou a zasklenou přístavbu

přes 67 000 000 korun. Z Operačního programu Životního prostředí je výše dotace 22 394 474 Kč a z IROP 30 104 731 Kč. Investiční akci podpořil také Zlínský kraj, a to dotací ve výši 15 318 000 Kč.

Stavba

Realizace stavby byla zahájena v dubnu roku 2022, necelé dva měsíce po započetí ruské agrese na Ukrajině, což se negativně projevilo na růstu cen všech komodit na stavbě. Realizátorem stavby je na základě soutěže firma 1. Key Stav, a. s., samostatnou zakázkou je dodávka nábytku od DV Jaroměřice a třetím okruhem je dodávka IT a AV techniky.

Při realizaci stavby nastávají komplikace zejména při rekonstrukci starého objektu, jehož technický stav neodpovídá předpokladům, kdy ani řada sond při projektové přípravě neodhalila skutečný stav stavby. Ve výsledku je objekt zevnitř „vykostěn“ od všech dřevěných konstrukcí. Nosné dřevěné trámy jsou vyměněny za ocelové konstrukce, dochází k výměně otopné soustavy, kompletní výměně oken a podkrovního světlíku.

Při realizaci přístavby žádné zásadnější problémy nenastávají. Termín dokončení stavby je stanoven na 31. 7. 2023, finálně je stavba předána s nedodělkami a vadami k 31. 8. 2023. V průběhu září probíhá kolaudace a 15. 10. je knihovna slavnostně otevřena veřejnosti za účasti více než pěti set obyvatel města.

Úpravy exteriérů a zahrady budou finálně dokončeny na jaře roku 2024, ale již nyní je zřejmé, že teprve s nimi knihovna dostane výsledný punc.

Pohled do interiéru od výpůjčního protokolu dětského oddělení

Celkové náklady v konečném součtu dosáhly výše téměř 100 milionů korun. Těsně před započítáním stavby se předpokládaná cena pohybovala kolem 70 milionů korun.

Z celkového (nejen provozního) pohledu na knihovnu se jedná o dva objekty, které spolu nesoupeří, ale doplňují se. Ať už z hlediska technického (přístavba je pasivně standardní budova se samostatnými okruhy stropního vytápění tepelným čerpadlem země voda, původní budova je vytápěna kondenzačními plynovými kotly), ale také z pohledu uživatelského.

Univerzální jednolitý prostor přístavby, zahrnující centrální pult, dětské oddělení, čítárnu s kavárnou, volný výběr nejnovějších knih pro dospělé, přednáškový sál pro 65 osob, je živější, hlučnější, hravější.

Na druhé straně původní objekt zahrnuje volný výběr pro dospělé, oddělení pro teens, klidnější studovnu, regionální literaturu a dále pak provozní prostory knihovny, tedy provozy, které jsou spíše klidné. Uživatelé pak mají na výběr, který prostor chtějí využít.

Orientovat se v knihovně pomáhá uživatelům orientační systém. Ten navazuje na jednotný

grafický styl knihovny. Autorka grafická Lenka Mičolová výtvarně navazuje na původní, na budově knihovny zachovaný reliéf rožnovského sochaře Mária Kotrby.

Knihovna je vybavena RFID technologií, self-checkem, Půjčboxem (rezervační box před knihovnou), Vratboxem (bibliobox), v přednáškovém sále disponuje moderní prezentační technologií a divadelním osvětlením. V čítárně/kavárně je uživatelům k dispozici kromě stovky odebíraných periodik samoobslužný kávovar s mincovníkem na zrnkovou kávu.

Konec dobrý...

Po třech měsících fungování v rekonstruovaných a rozšířených prostorách mohou shrnout a konstatovat následující: obyvatelé Rožnova a okolí mají konečně po třiceti letech snahy k dispozici důstojný a bezbariérový prostor pro trávení volného času, vzdělávání, setkávání a vzájemnou inspiraci. Navíc mne těší, že reakce veřejnosti, ať už odborné, nebo laické, jsou velmi pozitivní. ■

Foto: archiv MĚK v Rožnově p. Radhoštěm

BOŽOVSKÝ, Robert. Do knihovny s peněženkou. Online. *Mladá fronta Dnes*. 2024, s. 12. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>. [cit. 2024-01-26]

Článek popisuje důvody zvýšení poplatků v některých knihovnách v regionu Střední Čechy. Někde je zvýšení menší, jinde více citelné. Knihovny se snaží vykompenzovat toto zvýšení nabídkou nových služeb, například rozšířením nabídky elektronických knih.

JIŘÍKOVÁ, Adéla. Eva Buryánová. Online. *Vimperské noviny*. 2024, č. 1, s. 12. [cit. 2024-02-01]

Rozhovor s vedoucí Městské knihovny Vimperk Evou Buryánovou (<https://www.knihovna.vimperk.cz/cz/mestska-knihovna-vimperk/3250/>) o historii této instituce, počtu čtenářů a výpůjček, náplně knihovnické práce. Popis proměn knihovnické práce, změny požadavků čtenářů, zajímavé akce knihovny a názor na budoucí roli knihoven.

SLABIHOUDEK, Jiří. Na prahu nové etapy. Online. *Harmonie*. 2024, č. 1, s. 60. [cit. 2024-02-01]

V roce 2031 by měla být hotova Vltavská filharmonie, kde by mělo najít sídlo i hudební oddělení Městské knihovny v Praze (MKP), které má letos 130 let. Hudební knihovna by měla být součástí tzv. kreativního hubu. Měla by být bezbariérová s odhlučněnými cvičebnami a nahrávacím studiem. Inspiraci kolegové z MKP čerpali ze zahraničních knihoven. Autor ve druhé části svého příspěvku popisuje použití virtuální reality při vzdělávacích i kulturních akcích MKP. V poslední části je stručně popsána historie hudebního oddělení a vize do budoucna.

VOJTEK, Milan. Z haly cukrovaru chtějí mít knihovnu. Online. *Právo*. 2024, s. 8. ISSN 1211-2119. Dostupné z: <http://pravo.novinky.cz/>. [cit. 2024-02-07]

Seznámení s projektem nového sídla Městské knihovny v Břeclavi. Knihovna se ze stávajících prostor má stěhovat do areálu bývalého cukrovaru, konkrétně haly Tržnice 1. V článku jsou uvedeny vize architektů, náklady i důvody stěhování knihovny.

HOŘEJŠÍ, Ivana. Knih, kniha – co v tobě přebývá aneb Předčtenářská gramotnost v mateřské škole. Online. *Informatorium* 3–8. 2024, č. 2, s. 4. [cit. 2024-02-07]

Autorka nás ve svém příspěvku informuje o budování a následné podpoře předčtenářské gramotnosti na konkrétním příkladu mateřské školky Zvoneček v Mělníku. Děti mají čtenářský koutek s neomezeným přístupem ke knihám i časopisům, dále si budují knihobudku a knihostrom nebo se účastní akce *Čtete pod lampou*. Děti navštěvují Městskou knihovnu Mělník, kde svoje předčtenářské a později čtenářské dovednosti s pomocí knihovníků rozvíjejí.

NEJEDLÍKOVÁ, Pavlína. Knihovna Antonína Švehly (KAŠ) je tu pro dospělé i pro děti. Online. *Hlasatel*. 2024, č. 1, s. 22. [cit. 2024-01-31]

V rozhovoru knihovnice Norika Bolfová představuje Zemědělskou, lesnickou a potravinářskou knihovnu Antonína Švehly (<https://kas.uzei.cz/>), provozovanou Ústavem zemědělské ekonomiky a informací. Popisuje vznik a historii knihovny, která oslavila v loňské roce 100 let. Dále se věnuje fondům této jedinečné oborové knihovny, uživatelům z řad zemědělských odborníků, studentů přírodovědných oborů apod. Představuje akce a fondy určené dětem a informuje o akcích připravovaných na rok 2024.

DVOŘÁČKOVÁ, Simona. Kde se daří spolupraci se zřizovatelem, tam obecní knihovny ožívají. Online. *Moderní obec*. 2023, č. 12, s. 56. ISSN 1211-0507. Dostupné z: <http://moderniobec.ihned.cz/>. [cit. 2024-01-26]

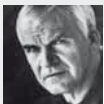
V úvodu článku jsou vyjmenovány knihovny oceněné v soutěži Knihovna roku 2023. Ocenění uděluje Ministerstvo kultury ve spolupráci se Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR. Další část příspěvku je věnována Místní knihovně v Halenkovicích, Místní knihovně Sněžná, Obecní knihovně Dolní Břežany, Knihovně Kutná Hora. Vedení knihoven zde popisují svoje instituce a akce, které vedly k získání ocenění. Důležitou součástí jejich práce je spolupráce se zřizovateli. Tuto zkušenost sdílejí v článku všechny knihovny.

Noc knihoven se v roce 2023 konala již podesáté v knihovnách Severního Porýní-Vestfálska za účasti 210 veřejných knihoven. Mottem bylo „Bez hranic“ a účastnily se jí knihovny i z dalších spolkových a německy mluvících zemí, celkem téměř 500 knihoven. Odezva ze strany veřejnosti byla velká, zajímavá čtení byla předem vyprodaná a před některými knihovnami stály fronty zájemců. Po čistě digitálních akcích v období pandemie si hosté užili možnost zase spolu něco zažít. Vysoká čísla návštěvnosti ukazují, proč se této části Německa říká „Krajina knihoven“. Návštěvníci Noci knihoven měli zájem o inovativní služby – 3D tiskárny, „knihovny věcí“ a brýle pro virtuální realitu. Knihovny se dlouhodobě snaží o překonávání sociálních hranic, usnadnění integrace a zlepšení vzdělávacích příležitostí pro sociálně vyloučené. Kolem tohoto tématu se točila nabídka programů. Knihovny zvaly autory, novináře a dobrodruhy, kteří prezentovali své hraniční zážitky z cestování. Byly prezentovány cizí země, např. Japonsko s čajovým obřadem a výstava kimon v Duisburgu a Hildenu. Lidé si mohli vybrat z téměř 1000 akcí. Všechny byly zveřejněny na www.NachtderBibliotheken.de. (*BuB Forum Bibliothek und Information – Jahrgang 74, Nr. 7, 2023, s. 326–327*)

Veřejné knihovny v Bangladéši hrají roli znalostních a komunitních center pro společnost, ale také oslovují komunitu prostřednictvím témat zdravotní gramotnosti. Většina veřejných knihoven (72,8 %) však neposkytuje žádné konkrétní služby v této oblasti. Zdravotní gramotnost je definována jako schopnost porozumět, získat a zpracovat základní zdravotní informace k tomu, aby si lidé vybrali vhodnou zdravotní péči. Je potřeba zvýšit zejména zdravotní gramotnost venkovského obyvatelstva. Země trpí různými formami diskriminace v oblasti sociální a ekonomické nerovnosti. V 50. letech 20. století začaly v Bangladéši vznikat veřejné knihovny díky vládní iniciativě. V současnosti je jich 71, mají dobře vybudovanou infrastrukturu a slouží všem 64 územním celkům. Knihovny slouží jako komunitní centra a informační střediska, všechny veřejné služby jsou zdarma. Veřejné knihovny v současnosti vedle

svých základních služeb poskytují řadu služeb rozšiřujících kulturní aktivity, počítačová školení, výstavy, semináře a konference v oblasti celoživotního vzdělávání. Posílit roli veřejných knihoven v oblasti zdravotní gramotnosti se snaží profesní organizace Association of Bangladesh and Bangladesh Association of Librarians, Information Scientists and Documentalists. Doporučují, aby v knihovnách vznikla nová pracovní místa – knihovník zdravotní gramotnosti – a aby knihovny více spolupracovaly s praktickými lékaři a dalšími odborníky v oblasti zdravotnictví. (*IFLA Journal – Volume 49, October 4, 2023, s. 678–693*)

Ikona poválečné fotografie Yoichi Okamoto (1915–1985) měla v roce 2023 výstavu v Rakouské národní knihovně. Okamoto vedl fotografické oddělení Americké informační služby v Rakousku v letech 1948–1954. Snímky, z nichž některé byly vystaveny vůbec poprvé, ukazovaly svět po válce z autorovy perspektivy. Fotograf přišel do země v roce 1945 jako okupační důstojník a vojenský fotograf, později se proslavil jako fotograf Bílého domu ve Washingtonu. Rakouská národní knihovna získala v roce 2019 jeho pozůstalost, která se považovala za ztracenou. Sbíрка obsahuje přes 22 000 negativů a 900 originálních tisků zobrazujících život po válce, naděje lidí, rekonstrukce budov, dokumentování umění a kultury v Rakousku. Okamoto se narodil ve státě New York v roce 1915 japonským přistěhovalcům. Absolvoval výcvik jako fotograf v americké armádě. Fotografoval poválečnou Vídeň fascinujícím způsobem a dokonce proškoloval mladé rakouské fotografy. Od roku 1948 dokumentoval průběh tzv. Marshallova plánu v Rakousku. Inspiroval celou generaci fotografů nejen v Rakousku, ale po celém světě. Krátce před odjezdem z Vídně se svojí manželkou Paulou v roce 1954 byl za své umělecké dílo vyznamenán v Galerii Würthle. V Rakouské národní knihovně byly poprvé vystaveny barevné fotografie ze 70. a 80. let, které Okamoto pořídil při svých cestách do Rakouska. Zajímal se hlavně o modernizaci rakouských měst a staré řemeslné tradice. (*Österreichischen Nationalbibliothek Magazin – Nr. 2, 2023, s. 5–9*)

Před 95 lety, **1. 4. 1929**, se v Brně narodil spisovatel **Milan Kundera** († 2023). Začínal jako básník (*Člověk zahrada širá*, *Poslední máj*, *Monology*) a dramatik (*Majitelé klíčů a Ptákovina*), v esejistickém *Umění románu* se věnoval tvorbě V. Vančury. Mezitím se však již obrátil k próze v povídkách z cyklu *Směšné lásky* (1963–1968). První román *Žert* (1967) se vyrovnává s obdobím 50. let a patří k nejvýznamnějším dílům moderní české literatury. Po roce 1969 bylo Kunderovi znemožněno doma publikovat a v roce 1975 odešel do Francie, od poloviny 80. let psal francouzsky. Je autorem divadelní variace na Diderotův román *Jakub a jeho pán*. Ve Francii vydal původně česky psané romány *Život je jinde* (1973), *Valčík na rozloučenou* (1976), *Knihy smíchu a zapomnění* (1979), světový bestseller *Nesnesitelná lehkost bytí* (1984) a *Nesmrtelnost* (1990). Ve francouzštině vznikly esejistické knihy *Umění románu* (1986), *Zržené testamenty* (1993), *Opona* (2005) a *Setkání* (2009) a romány *Pomalost* (1995), *Totožnost* (1997), *Nevědění* (2000) a *Slavnost bezvýznamnosti* (2013). Kundera je nejznámějším a nejprekládanějším českým spisovatelem druhé poloviny 20. století. Doma získal mj. Cenu Jaroslava Seiferta a Státní cenu za literaturu, řadu dalších cen pak po celém světě.

Před 85 lety, **1. 4. 1939**, se narodil český germanista a překladatel **Jiří Stromšík**, držitel Státní ceny za překladatelské dílo a Ceny Josefa Jungmanna; přeložil např. řadu děl Eliase Canettiho (*Zaslepení*, *Masa a moc*, *Svědomí slov*, *Zachráněný jazyk*, *Pochodeň v uchu*, *Hra očí*), Franze Kafky (*Povídky II a III*) či Güntera Grasse (*Jako rak*, *Platejs*, *lokální umrtvení*, *Při loupání cibule*, *Přiběhy z temné komory*, *O konečnosti*, *Setkání v Telgte*).

Před 110 lety, **4. 4. 1914**, se narodila francouzská spisovatelka **Marguerite Durasová** († 1996), autorka románů *Moderato cantabile*, *Vicekonzul*, *Je léto*, *půl jedenácté večer*, *Bolest* či *Milenc*, za který získala Goncourtovu cenu; věnovala se též divadlu a filmu, řada jejích děl byla zfilmována. Je autorkou scénáře k proslulému filmu *Hirošima, má láska*.

Před 100 lety, **7. 4. 1924**, se narodil rakouský spisovatel populárních společenských románů **Johannes Mario Simmel** († 2009); mezi jeho nejznámější díla patří *Láska je jen slovo*, *Všichni lidé bratry jsou*, *Nemusí být vždycky kaviár* či *Nikdo není ostrov*.

Před 110 lety, **8. 4. 1914**, zemřel český spisovatel a novinář **Jakub Arbes** (* 1840), autor romanet, obsáhlejších povídek s dobrodružným, napínavým dějem (např. *Svatý Xaverius*, *Newtonův mozek*, *Akrobati*, *Zázračná madona* aj.); psal také publicistiku, monografie a romány (např. *Adamité*, *Moderní upíři*, *Štrajchpuhlíci* či *Mesiáš*). Před 180 lety, **16. 4. 1844**, se narodil francouzský spisovatel **Anatole France** († 1924), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1921), autor románů *Thais*, *Červená lilie*, *Historie našich dnů*, *Komická historie*, *Ostrov tučňáků*, *Vzpouza andělů* či *Bohové žijí* nebo historického spisu *Jana z Arku*.

Před 25 lety, **17. 4. 1999**, zemřel **Vladimír Macura** (* 1945), český literární vědec, kritik, spisovatel a překladatel z estonštiny; zabýval se českým národním obrozením (*Znamení zrodu*) či socialistickou kulturou (*Šťastný věk*), byl editorem a spoluautorem *Slovníku světových literárních děl* a *Průvodce po světové literární teorii*; napsal román *Občan Monte Christo* a románovou tetralogii z doby národního obrození *Ten, který bude* (*Informátor*, *Komandant*, *Gubernantka*, *Medikus*).

Před 460 lety, **26. 4. 1564**, byl pokřtěn (datum narození není přesně známo) největší dramatik všech dob **William Shakespeare** († 23. 4. 1616), autor *Sonetů* a dalších básní a především více než třiceti her, tragédií (*Macbeth*, *Othello*, *Hamlet*, *Král Lear*, *Romeo a Julie* aj.), komedií (*Sen noci svatojánské*, *Mnoho povyku pro nic*, *Zkrocení zlé ženy* aj.), romancí (např. *Zimní pohádka* a *Bouře*) a historických her (*Richard III.*, *Jindřich IV.*, *Jindřich V.* či *Jindřich VI.*).

Před 110 lety, **26. 4. 1914**, se narodil americký prozaik **Bernard Malamud** († 1986), jeden z největších amerických židovských spisovatelů, autor románů *Příručí*, *Nový život* či *Správkař*, za který získal Pulitzerovu i Národní knižní cenu.

Portréty archiv autora

Knir (konečně) vyrostla
s. 114–117
← Čelní pohled na zrekonstruovanou budovu MĚK Rožnov pod Radhoštěm s přístavbou za soumraku

↑ Zhutňování terénu pod základovou deskou přístavby
← Přístavba – pohled od hlavního vchodu do čítárny časopisů, vlevo pult samoobslužné kavárny, PC s veřejným internetem, dveřmi možný výstup na zahradu

↑ Přístavba – pohled k hlavnímu pultu se selfcheckem

↑ Přístavba – dětské oddělení s nabídkou společenských her, oknem průhled do oddělení teens

↑ Pobytové schody v oddělitelné místnosti dětského oddělení v přístavbě

↑ Opačný pohled na oddělitelnou místnost v přístavbě – velkoformátová TV pro využití při besedách a propagaci, možnost kreslení

Hvězda mezi knihovními regály!

STEEELA

- jednostranné i oboustranné regály
- systém základních a návazných dílů
- dřevěné bočnice v síle 25
- celokovové police s vysokou nosností
- možnost přestavení na sklopenou polici
- unikátní systém uchycení polic
- varianta soklem či bez soklu
- zpevňovací kovový rám
- výškově nastavitelné nožky
- zadní zarážka proti vypadnutí knih
- varianta s LED osvětlením
- široká škála příslušenství a vybavení
- vyrobeno v Česku

Vyžádejte si nejnovější **katalog knihovních regálů STEELA**, rádi Vám jej zašleme.

Ceiba[®]

Ceiba s.r.o.
Jana Opletala 1265
250 01 Brandýs nad Labem-Stará Boleslav
Tel.: 326 911 044, e-mail: info@ceiba.cz

www.ceiba.cz